

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет фінансів та цифрових технологій

Кафедра фінансових ринків та технологій

Затверджено

Вченою радою факультету

фінансів та цифрових технологій,

протокол від « 18 » 20__ № 2

Голова Вченої ради М.В. Рябокінь

Методичні рекомендації

до організації самостійної та індивідуально-консультаційної роботи
з навчальної дисципліни «ФІНАНСОВА ІНФРАСТРУКТУРА»
для підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
(денної та заочної форм навчання)

галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
освітня програма «Фінанси, банківська справа та страхування»

Статус дисципліни: вибіркова

Методичні рекомендації до організації самостійної та індивідуальної роботи складені на основі робочої програми навчальної дисципліни «Фінансова інфраструктура», затвердженої у 2022 році.

Укладач:

І.І. Чуницька, д.е.н., професор, в.о. завідувача кафедри фінансових ринків та технологій

Рецензенти:

Ю.Ю. Вергелюк, к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансових ринків та технологій;

О.Д. Гордей, д.е.н., професор, професор кафедри публічних фінансів

Розглянуто та схвалено кафедрою фінансових ринків та технологій, протокол від «12» 01 2022 № 3

В.о. завідувача кафедри

І.І. Чуницька, д.е.н., професор

РЕЦЕНЗІЯ
на методичні рекомендації
до організації самостійної та індивідуально-консультаційної роботи
з навчальної дисципліни «ФІНАНSOVA ІНФРАСТРУКТУРА»
для підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
(денної та заочної форм навчання)
галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
освітня програма «Фінанси, банківська справа та страхування»

Одним із важливих напрямів вивчення курсу «Фінансова інфраструктура» є отримання здобувачами вищої освіти базових знань і практичних навичок у сфері функціонування та взаємодії інституцій фінансової інфраструктури та вивчення особливостей їх розвитку в Україні.

Засвоєння основних положень дисципліни дає можливість здобувачам вищої освіти підготуватись до поглибленого вивчення складу, організації та особливостей діяльності установ та інституцій фінансової інфраструктури; розмежування функцій між відповідними суб'єктами фінансової інфраструктури; взаємодії установ фінансової інфраструктури в процесі реалізації фіскальної і соціальної політики, при регулюванні фінансового ринку.

Методичні рекомендації до організації самостійної та індивідуально-консультаційної роботи з навчальної дисципліни «Фінансова інфраструктура» для підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня денної та заочної форми навчання включає основні теоретичні положення тем, перелік питань для самостійної роботи студентів, ключові терміни і поняття, питання для самоперевірки, тестові завдання для самоконтролю, завдання для самостійної роботи, список рекомендованої літератури.

Методичні рекомендації до організації самостійної та індивідуально-консультаційної роботи з навчальної дисципліни «Фінансова інфраструктура» для підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» освітньої програми «Фінанси, банківська справа та страхування» за структурою та змістом відповідає сучасним вимогам до навчально-методичного забезпечення закладів вищої освіти та може бути допущена до використання в навчальному процесі.

Рецензент:

**к. е. н., доцент, доцент кафедри
фінансових ринків та технологій**

Юлія ВЕРГЕЛЮК

РЕЦЕНЗІЯ
на методичні рекомендації
до організації самостійної та індивідуально-консультаційної роботи
з навчальної дисципліни «Фінансова інфраструктура»
для підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
(денної та заочної форм навчання)
галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
освітня програма «Фінанси, банківська справа та страхування»

Методичні рекомендації до організації самостійної та індивідуально-консультаційної роботи з навчальної дисципліни «Фінансова інфраструктура» включають, такі структурні елементи, як: вступ, пояснювальна записка, тематичний план, перелік тем для самостійного опрацювання курсу, тети для самоконтролю, перелік питань до контрольних заходів, порядок оцінювання знань та реомендовану літературу.

Структура методичних вказівок характеризується логічною послідовністю і в цілому відображує весь комплекс питань, які відносяться до предмету вивчення.

До методичних вказівок входять два модулі, що включають вісім тем, які повністю розкривають предмет дисципліни та надаватимуть здобувачам вищої освіти необхідні знання, навички та вміння у сфері функціонування та взаємодії інституцій фінансової інфраструктури.

Методичні рекомендації до організації самостійної та індивідуально-консультаційної роботи з дисципліни сприятимуть досягненню навчальної мети курсу – формування глибоких фахових знань та практичних навичок щодо організації та забезпечення діяльності суб'єктів інфраструктури, пов'язаної обслуговуванням руху фінансових фондів на фінансовому ринку.

Методичні рекомендації до організації самостійної та індивідуально-консультаційної роботи з навчальної дисципліни «Фінансова інфраструктура» відповідають вимогам, що висуваються до навчально-методичного забезпечення закладів вищої освіти і можуть бути рекомендовані до використання в навчальному процесі.

Рецензент:
д.е.н., професор,
професор кафедри публічних фінансів

Оксана ГОРДЕЙ

ЗМІСТ

1. Вступ.....	4
2. Пояснювальна записка.....	5
3. Тематичний план.....	8
4. Перелік тем для самостійного опрацювання курсу.....	8
5. Тести для самоконтролю.....	28
6. Перелік питань до контрольних заходів.....	37
7. Порядок оцінювання знань.....	39
8. Рекомендована література.....	41

1. ВСТУП

Методичні рекомендації до організації самостійної та індивідуально-консультаційної роботи з навчальної дисципліни «Фінансова інфраструктура» є складовою навчально-методичного забезпечення підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» освітньої програми «Фінанси, банківська справа та страхування».

Самостійна та індивідуально-консультаційна робота здобувачів вищої освіти займає досить важливе і значне місце у навчанні здобувачів і є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом поза навчальними заняттями. Самостійне вивчення предмету не тільки поглиблює знання здобувача, воно формує у нього вміння працювати з літературою, творчо мислити, користуватися надбаними знаннями. Самостійна робота здобувача вищої освіти в процесі вивчення кожної теми курсу сприяє формуванню самостійності як особистісної риси та важливої професійної якості молодій людині, суть якої полягає в уміннях систематизувати, планувати, контролювати й регулювати свою діяльність без допомоги й контролю викладача.

Методичні рекомендації до організації самостійної та індивідуально-консультаційної роботи з навчальної дисципліни «Фінансова інфраструктура» розроблені на основі робочої програми з метою практичної допомоги здобувачам вищої освіти при виконанні самостійної роботи.

Для самостійного опрацювання курсу «Фінансова інфраструктура» здобувач вищої освіти повинен користуватися як конспектом, так і навчальними посібниками, монографіями, науковими статтями, статистичними матеріалами тощо. Рекомендовані літературні джерела, наведені в списку літератури до кожної теми.

2. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Самостійна робота – це форма організації індивідуального вивчення здобувачами вищої освіти навчального матеріалів в аудиторний та поза аудиторний час.

Мета самостійної роботи з курсу «Фінансова інфраструктура» є закріплення та поглиблення теоретичних знань та практичних аспектів щодо організації та забезпечення діяльності суб'єктів інфраструктури, пов'язаної обслуговуванням руху фінансових фондів на фінансовому ринку.

Завдання самостійної роботи з курсу «Фінансова інфраструктура»:

- забезпеченні можливостей отримання студентами практичних знань пов'язаних з організацією суб'єктами інфраструктури обліку цінних паперів та виконання угод за ними;
- аналізові практичних аспектів взаємодії суб'єктів інфраструктури фінансового ринку з органами державного регулювання;
- формуванні комплексу прагматичних навичок щодо використання інформаційних технологій в діяльності суб'єктів інфраструктури.

Організація самостійної та індивідуально-консультаційної роботи з навчальної дисципліни «Фінансова інфраструктура» має здійснюватись з дотриманням наступних вимог:

- обґрунтування необхідності завдань у цілому й конкретного завдання зокрема, що вимагає виявлення та стимулювання позитивних мотивів діяльності здобувачів вищої освіти;
- відкритість та загальна оглядовість завдань;
- надання детальних методичних рекомендацій щодо виконання самостійної та індивідуальної роботи.

Самостійна та індивідуально-консультаційна робота з дисципліни «Фінансова інфраструктура» (передбачає вивчення здобувачами вищої освіти додаткових питань, які винесено на самостійне опрацювання та виконання індивідуальних робіт). Навчальний матеріал з курсу «Фінансова інфраструктура», передбачений робочою програмою для засвоєння здобувачем вищої освіти під час виконання самостійної роботи, виноситься на поточний та підсумковий контроль поряд з навчальним матеріалом, який опрацьовується під час аудиторних навчальних занять.

3. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ФІНАНСОВА ІНФРАСТРУКТУРА»
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня
денної форми навчання

№ п/п	Змістові модулі	Кількість годин					
		Лекції (год.)	Семінари (год.)	Практичні (год.)	Інд-конс. робота під керівницт. викладача (год.)	СРС (год.)	Всього (год.)
МОДУЛЬ 1 = 2 залікові кредити (60 год.)							
Змістовий модуль 1 Інструментально-управлінська та інституційна інфраструктура (теми 1-3)							
Т. 1	Поняття фінансової інфраструктури та засади її структуризації.	4	6	-	-	10	20
Т. 2	Інструментальне забезпечення фінансової інфраструктури.	6	4	-	-	10	20
Т. 3	Небанківські фінансово-кредитні установи	6	4	-	-	10	20
Всього по модулю:		16	14	-	-	30	60
<i>Форма контролю: контрольна робота (за рахунок семінарського заняття – 40 хв.)</i>							
МОДУЛЬ II = 2 залікові кредити (60 год.)							
Змістовий модуль 2 Сервісна інфраструктура (теми 4-8)							
Т. 4	Інфраструктура банківської системи.	4	2	-	-	6	12
Т. 5	Інфраструктура ринку цінних паперів	2	4	-	-	6	12
Т. 6	Брокерська та дилерська діяльність	4	2	-	-	6	12
Т. 7	Аудиторсько-консалтинові фірми	4	2	-	-	6	12
Т. 8	Інформаційно-рейтингові агенції	2	4	-	3	3	12
Всього по модулю:		16	14	-	3	27	60
<i>Форма контролю: контрольна робота (за рахунок семінарського заняття – 40 хв.)</i>							
<i>Форма підсумкового контролю – екзамен</i>							
Разом годин з курсу:		32	28	-	3	57	120

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ФІНАНСОВА ІНФРАСТРУКТУРА»
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня
заочної форми навчання

№ п/п	Змістові модулі	Кількість годин					
		Лекції (год.)	Семінари (год.)	Практичні (год.)	Інд-конс. робота під керівницт. викладача (год.)	СРС (год.)	Всього (год.)
МОДУЛЬ 1 = 2 залікові кредити (60 год.)							
Змістовий модуль 1 Інструментально-управлінська та інституційна інфраструктура (теми 1-3)							
Т. 1	Поняття фінансової інфраструктури та засади її структуризації.	2	-	-	-	18	20
Т. 2	Інструментальне забезпечення фінансової інфраструктури.	-	2	-	-	18	20
Т. 3	Небанківські фінансово-кредитні установи	-	-	-	-	20	20
Всього по модулю:		2	2	-	-	56	60
<i>Форма контролю: контрольна робота (за рахунок семінарського заняття – 40 хв.)</i>							
МОДУЛЬ II = 2 залікові кредити (60 год.)							
Змістовий модуль 2 Сервісна інфраструктура (теми 4-8)							
Т. 4	Інфраструктура банківської системи.	2	-	-	-	10	12
Т. 5	Інфраструктура ринку цінних паперів	-	2	-	-	10	12
Т. 6	Брокерська та дилерська діяльність	-	-	-	-	12	12
Т. 7	Аудиторсько-консалтинові фірми	-	-	-	-	12	12
Т. 8	Інформаційно-рейтингові агенції	-	-	-	2	10	12
Всього по модулю:		2	2	-	2	56	60
<i>Форма контролю: контрольна робота (за рахунок семінарського заняття – 40 хв.)</i>							
<i>Форма підсумкового контролю – екзамен</i>							
Разом годин з курсу:		4	4	-	2	110	120

4. ПЕРЕЛІК ТЕМ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ КУРСУ

МОДУЛЬ I

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

ІНСТРУМЕНТАЛЬНО-УПРАВЛІНСЬКА ТА ІНСТИТУЦІЙНА ІНФРАСТРУКТУРА

ТЕМА 1. ПОНЯТТЯ ФІНАНСОВОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ТА ЗАСАДИ ЇЇ СТРУКТУРИЗАЦІЇ

Ключові слова і терміни: фінансова інфраструктура, фінансовий ринок, інфраструктура ринку цінних паперів, фінансова система, фінансовий сектор, ринок фінансових послуг, законодавча база фінансової інфраструктури, організаційна фінансова інфраструктура, управлінська фінансова інфраструктура, інституційна фінансова інфраструктура, обслуговуюча фінансова інфраструктура, інструментальне наповнення фінансової інфраструктури.

Стислий конспект:

Фінансова інфраструктура відображає взаємозв'язок і взаємозалежність між економікою та фінансами. Така забезпечувальна сутність і роль фінансів характеризують їх як елемент економічної інфраструктури, що являє собою комплекс галузей, установ та механізмів, що забезпечують функціонування економіки.

Поняття «фінансова інфраструктура» є відносно новим і поки що широко не вживається. Варто зазначити, що фінансова наука і практика постійно розвиваються. З'являються нові явища та поглиблюються знання про вже відомі, що потребує розширення понятійного апарату. Введення кожної нової дефініції - це завжди певний крок уперед, який розширює сферу фінансової науки, сприяючи її розвитку та поглибленню. Зокрема, термін «фінансова інфраструктура» збагачує теорію тим, що дозволяє охарактеризувати специфічний - забезпечувальний зріз фінансів як суспільного явища. У цьому контексті фінансова інфраструктура є найбільш широким поняттям. Споріднені з ним поняття, що використовуються нині, не дають можливості повноцінно охопити усі аспекти цієї сторони функціонування фінансів.

Фінансова інфраструктура – це особлива субстанція. Вона тісно пов'язана із сутнісним наповненням фінансів. Але в той же час, це самостійне явище, яке має специфічне призначення. Розглянемо його взаємозв'язок з деякими фінансовими дефініціями.

Поняття фінансового сектора теж є досить розповсюдженим. У системі національних рахунків прийнято виділяти п'ять секторів: нефінансові корпорації; фінансові корпорації; сектор загального державного управління; сектор домашніх господарств; сектор некомерційних організацій. Фінансові корпорації формують фінансовий сектор економіки. До нього належать ті фінансові інституції, що здійснюють свою діяльність на комерційних засадах і приймають безпосередню участь у процесах суспільного виробництва, продукуючи додану вартість. У цьому контексті фінансовий сектор належить до економічної системи і може розглядатися як явище певною мірою ширше за фінанси, оскільки його представляють виробники послуг. Водночас, оскільки ці послуги носять фінансовий характер, то є всі підстави розглядати його і як складову фінансової системи.

Таким чином, фінансовий сектор має дуалістичний характер. З одного боку, він є складовою економічної системи. Його роль постійно зростає, оскільки саме він у першу чергу забезпечує потреби розвитку економіки. З іншого боку, фінансовий сектор за предметом діяльності його інституцій є складовою фінансової системи. За спрямуванням діяльності ці інституції, безумовно, є інфраструктурною складовою і економічної (поряд з іншими інфраструктурними галузями), і фінансової інфраструктури. Водночас, фінансова інфраструктура не обмежується інституціями фінансового сектору і розглядається ширше.

Складові фінансової інфраструктури.

1. Організаційна фінансова інфраструктура являє собою сукупність відповідних інституційних структур, що забезпечують функціонування фінансів як в окремих сегментах фінансової системи, так і поза нею. Вона є похідною від складу фінансової системи, а тому її структуризація обумовлена складом такої системи. За профілем і змістом діяльності окремих суб'єктів організаційна фінансова інфраструктура включає три складові: управлінську, інституційну та обслуговуючу.

2. Управлінська фінансова інфраструктура представлена сукупністю фінансових органів, на які покладено функції оперативного управління в сфері публічних фінансів і регулятивної діяльності щодо інституцій фінансового та страхового ринків і ринку фінансових послуг, а також фінансовими службами галузевих міністерств і відомств, підприємств, організацій та установ. За складом управлінська фінансова інфраструктура ширша за організаційну будову фінансової системи, оскільки крім фінансових органів включає і фінансові служби суб'єктів господарювання та управлінських структур. Сукупність фінансових органів держави залежить від двох чинників: варіанта структурної будови публічних фінансів (концентрація всіх коштів у бюджеті або формування бюджету і цільових фондів) і системи управління ними (надання всіх повноважень міністерству фінансів або утворення спеціалізованих фінансових органів).

3. Інституційна фінансова інфраструктура – це сукупність фінансових інституцій, які функціонують на фінансовому ринку і ринку фінансових послуг, виконуючи функції з мобілізації, переміщення і вкладання ресурсів. Саме ці інституції, як було показано раніше, формують фінансовий сектор економіки, і, на відміну від суб'єктів управлінської інфраструктури, вони мають пряму і безпосередню зацікавленість у забезпеченні раціонального й ефективного використання фінансових ресурсів. Але тут є інша проблема – узгодження власних інтересів фінансових інституцій з інтересами власників цих ресурсів. Хоча значною мірою вони збігаються (кожний суб'єкт хоче отримати якомога більший прибуток), усе ж суперечності можуть виникати. Враховуючи таку специфіку фінансових інституцій, їх діяльність в обов'язковому порядку регулюється державою.

Інструментальне наповнення фінансової інфраструктури відображає механізм її функціонування та являє собою сукупність фінансових інструментів, що використовуються суб'єктами організаційної інфраструктури у їх діяльності. Оскільки напрями та сфери діяльності окремих суб'єктів, їх завдання, повноваження і функції суттєво різняться, то мають місце й відмінності у використовуваних інструментах. При цьому, як згадувалось раніше, фінансові інструменти, забезпечуючи функціонування фінансів, можуть використовуватися й у фінансовій політиці для досягнення певного впливу одних суб'єктів на інших. Сучасна фінансова теорія та практика характеризуються динамічними змінами, які перш за все пов'язані з розвитком фінансового інструментарію – на ринку виграє насамперед той, хто може запропонувати щось нове на будь-які запити.

План самостійної роботи здобувачів вищої освіти

1. Державне регулювання розвитку фінансової інфраструктури в Україні.

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення понять «Фінанси», «Фінансова інфраструктура», «Ринок фінансових послуг», Фінансова послуга.
2. Що таке фінансові активи, фінансові інструменти.
3. Назвіть складові фінансової інфраструктури.
4. З яких компонентів складається управлінська фінансова інфраструктура, обслуговуюча фінансова інфраструктура, Інституційна фінансова інфраструктура.
5. Національний банк України. Комерційні банки. Небанківські кредитні установи.
6. Страхові компанії. Недержавні пенсійні фонди.
7. Фондова біржа. Валютна біржа.

Рекомендовані літературні джерела:

Основна [1; 2; 3; 5; 6].
 Допоміжна [7; 8; 10; 11; 12].
 Міжнародні видання [15; 16; 19].
 Інформаційні ресурси Інтернет [25; 27; 28; 30].

ТЕМА 2. ІНСТРУМЕНТАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

Ключові слова і терміни: фінансові інструменти, засоби державної фіскальної політики, ринкові засоби фінансового регулювання, регулювання грошової маси, ринкові інструменти, інструментарій обслуговуючої фінансової інфраструктури.

Стислий конспект:

Інструментальне наповнення фінансової інфраструктури складається з двох частин: фінансові інструменти управлінської й інституційної інфраструктури та інструментарій обслуговуючої інфраструктури.

Фінансові інструменти являють собою відображення фінансових відносин, тобто їх характерною ознакою є забезпечення руху грошових потоків. Інструментарій обслуговуючої інфраструктури пов'язаний з організаційним та інформаційним забезпеченням фінансових відносин

Термін «фінансові інструменти» наразі досить широко вживається в теорії та практиці у двох контекстах. По-перше, як інструменти провадження фінансової політики держави, за допомогою яких відбувається вплив на темпи і пропорції соціально- економічного розвитку країни. Їх сукупність, що включає засоби фіскальної та монетарної політики, формує механізм макроекономічного регулювання. По-друге, як інструменти фондового ринку – види цінних паперів, що обертаються на ньому. Обидва ці підходи відображають дещо звужений підхід, коли тільки окремі явища характеризуються як інструменти. У зв'язку з цим виникають окремі питання.

Фінансові інструменти являють собою конкретні форми фінансових відносин (які з позицій системного підходу визначаються компонентами фінансової системи). Характерною ознакою фінансових інструментів є те, що вони відображають відповідну форму руху грошових потоків і охоплюють усю сукупність фінансів. Будь-який інструмент – це засіб вирішення певних завдань чи досягнення певного впливу, а у фінансах – це пов'язано з рухом коштів.

Використання фінансових інструментів пов'язане з відповідними важелями, що визначають характер їх дії і відображають не рух коштів, а характеризують параметри, умови і форми цього руху. У першу чергу це ті нормативи і ставки, що визначають їх обсяги, а також умови проведення тих чи інших фінансових операцій. За допомогою важелів встановлюється характер дії окремих інструментів.

Засоби державної фінансової політики за сутністю і характером дії дещо відрізняються. Всі засоби фіскальної політики – податки і внески, державні позики, субсидії та інвестиції – відображають рух грошових коштів і, відповідно, розподіл чи перерозподіл доходів і ресурсів, тобто на наше розуміння, є фінансовими інструментами. Засоби ж монетарної політики – операції на відкритому ринку, облікова ставка центрального банку і норми обов'язкового резервування для комерційних банків – різні за змістом.

Фінансовими інструментами у сфері монетарної політики є регулювання грошової маси та девальвація (чи ревальвація) грошової одиниці. Регулювання грошової маси спрямоване на забезпечення внутрішньої стабільності національної грошової одиниці та відповідного рівня вартості грошей. Девальвація і ревальвація спрямовані на встановлення відповідного рівня вартості національної грошової одиниці стосовно відповідних іноземних валют.

Фінансові інструменти використовуються у двох напрямках: забезпечувальному і регулюючому. Забезпечувальне полягає у тому, що за їх допомогою реалізується суспільне призначення фінансів, що полягає саме у грошовому забезпеченні потреб окремих суб'єктів. Без відповідного інструментарію суб'єкти інституційної інфраструктури не в змозі виконувати

покладені на них функції. Суть регулюючого характеризується тим, що, відображаючи через рух грошових потоків взаємозв'язок двох суб'єктів, вони виступають засобами їх взаємного впливу один на одного. Фінансовій інструментарій досить стабільний, окремі види фінансових інструментів використовуються здавна, наприклад, податки і кредит. Водночас розвиток фінансової теорії та практики супроводжується появою все нових і нових інструментів лізинг, похідні цінні папери та ін. Важелі, за допомогою яких приводяться у дію відповідні інструменти (ставки і нормативи, порядок і умови), є більш мобільними. Найпершою реакцією на зміну ситуації у фінансовій системі та економіці є їх коригування – зміна ставок оподаткування, процентних ставок за кредитами і депозитами, умов кредитування, випуску цінних паперів, здійснення валютних операцій тощо. Охарактеризуємо у такому контексті інструментарій фінансової інфраструктури.

Ринкові інструменти фінансової інфраструктури пов'язані з функціонуванням фінансового ринку і діють через механізми ринкового ціноутворення на фінансові ресурси. Ці інструменти включають кредитні та депозитні операції комерційних банків, лізинг і факторинг, вкладення в цінні папери, страхові внески та страхове відшкодування. Через процентну і дивідендну політики, умови залучення депозитів і надання кредитів, правила, тарифи та умови страхування фінансові інституції й емітенти впливають на економічні процеси і рух капіталів. При цьому вони, з одного боку, керуються власними інтересами й ситуацією, що складається в економіці і на фінансовому ринку, а з другого – перебувають під певним впливом засобів державної монетарної та фіскальної політики. Іншими словами, у вказаних ринкових фінансових інструментах проявляється інтегрована дія як ринкового саморегулювання, так і державного впливу на грошовий ринок засобами монетарної політики.

Інструментарій обслуговуючої фінансової інфраструктури – це сукупність засобів організаційного та інформаційного характеру, що використовуються її суб'єктами для забезпечення належного функціонування фінансових ринків. Регламентування діяльності суб'єктів інституційної фінансової інфраструктури є одним із напрямів державного регулювання їх діяльності, а інформаційне забезпечення – однією з головних передумов формування ефективного фінансового ринку, коли всім його суб'єктам доступна повна і достовірна інформація, що дає змогу ухвалювати правильні рішення.

План самостійної роботи здобувачів вищої освіти

1. Інституційний елемент інфраструктури фінансового ринку.
2. Стан розвитку та напрями вдосконалення інфраструктури фінансового ринку.
3. Вплив діяльності інститутів інфраструктури на ефективність операцій з фінансовими активами.

Питання для самоконтролю

1. Що таке інфраструктура фінансового ринку.
2. Назвіть суб'єктів інфраструктури фінансового ринку.
3. Які функції інфраструктури фінансового ринку.
4. Операції інфраструктури фінансового ринку.
5. Інституційний елемент інфраструктури фінансового ринку.
6. Національна комісія, що здійснює державне регулювання в сфері ринків фінансових послуг.
7. Інфраструктурне середовище. Фінансові інститути.
8. Учасники фінансового ринку.
9. Кількісна оцінка розвитку інфраструктури фінансового ринку.
10. Показники якісної оцінки інфраструктури фінансового ринку.

Рекомендовані літературні джерела:

- Основна [2; 3; 5; 6].
Допоміжна [7; 8; 11; 12].

Міжнародні видання [15; 16; 19].
Інформаційні ресурси Інтернет [27; 28; 30].

ТЕМА 3. НЕБАНКІВСЬКІ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНІ УСТАНОВИ

Ключові слова і терміни: небанківські фінансово-кредитні установи, кредитна спілка, ломбард, страхові організації, інститути спільного інвестування, інституційний інвестор, компанія з управління активами, спеціалізовані фінансові компанії, лізинг, факторинг, фонд фінансування будівництва.

Стислий конспект:

Небанківські фінансово-кредитні установи – інститути кредитної системи, які не мають банківської ліцензії але виконують функції акумулювання, нагромадження і розподілу грошового капіталу населення, підприємств і держави.

Основні напрями діяльності сучасних спеціалізованих фінансово-кредитних установ пов'язані з акумуляцією заощаджень населення шляхом залучення коштів на вклади, випуску власних акцій, облігацій, продажу страхових полісів; кредитування певної сфери економіки або господарської діяльності, групи населення; наданням іпотечних кредитів; організацією пенсійного і соціального забезпечення населення; здійснення операції у рамках кредитної взаємодопомоги. Спеціальні небанківські фінансово-кредитні установи здатні акумулювати грошові засоби і розміщувати їх на засадах строковості, повернення та платності. В економіці вони відіграють важливу роль у спрямуванні коштів від позичкодавців до позичальників, як банки.

До небанківських фінансових інститутів згідно з Законом України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» належать кредитні спілки, ломбарди, лізингові компанії, довірчі товариства, страхові компанії, установи накопичувального пенсійного забезпечення, інвестиційні фонди і компанії та інші юридичні особи, виключним видом діяльності яких є надання фінансових послуг.

Кредитна спілка – це неприбуткова громадська організація, що діє на корпоративних засадах з метою соціального захисту своїх членів шляхом здійснення взаємкредитування за рахунок їх акумульованих заощаджень.

Ломбард – спеціалізована кредитна установа, що надає короткострокові кредити під заставу майна позичальників із гарантією збереження цього заставного майна.

Пенсійні фонди – це спеціалізовані фінансові установи, основним завданням яких є збирання й акумуляція грошових коштів, призначених для пенсійного забезпечення громадян після досягнення ними певного віку.

Страхові організації є важливою складовою фінансової інфраструктури сучасної економіки.

Згідно з Законом України «Про цінні папери та фондовий ринок» інституційними інвесторами є інститути спільного інвестування, інвестиційні фонди, взаємні фонди інвестиційних компаній, недержавні пенсійні фонди, фонди банківського управління, страхові компанії, інші фінансові установи, які здійснюють операції з фінансовими активами в інтересах третіх осіб за власний рахунок чи за рахунок цих осіб, а у випадках, передбачених законодавством, — також за рахунок залучених від інших осіб фінансових активів з метою отримання прибутку або збереження реальної вартості фінансових активів.

В Україні діяльність ринку ІСІ забезпечується за рахунок створення інвестиційних фондів і формування їх активів спеціалізованими небанківськими установами — компаніями з управління активами (КУА).

До спеціалізованих фінансових компаній відносять:

- лізингові компанії;
- факторингові компанії;
- фонди будівництва житла та інші фінансові компанії, що надають спеціалізовані послуги (у тому числі і з обміну валют).

Лізингова компанія — фінансово-кредитне формування, досить поширене на міжнародних ринках фінансових послуг.

Факторингові послуги включають фінансування постачання товарів, страхування кредитних ризиків, облік стану дебіторської заборгованості і регулярне звітування клієнту, контроль за своєчасністю сплати і роботу з дебіторами.

Фонд фінансування будівництва — кошти, передані управителю ФФБ в управління, які використані чи будуть використані управителем у майбутньому на умовах Правил фонду і договорів про участь у ФФБ. Для інвесторів, особливо тих, що оперують невеликими сумами, поширення такого механізму робить процес інвестування у нерухомість прозорішим і менш ризикованим, оскільки наявний контроль з боку регулятора.

План самостійної роботи здобувачів вищої освіти

1. Особливості розвитку ринку недержавних пенсійних послуг.

Питання для самоконтролю

1. Основи діяльності небанківських фінансових установ.
2. Фінансове посередництво.
3. Причини розвитку спеціалізованих небанківських фінансово-кредитних установ.
4. Напрями діяльності сучасних спеціалізованих фінансово-кредитних установ.
5. Особливості небанківських фінансово-кредитних інститутів.
6. Посередницька діяльність спеціалізованих фінансово-кредитних установ.
7. Сучасна кредитно-фінансова система.
8. Особливості розвитку ринку недержавних пенсійних послуг.
9. Страхові організації.
10. Ознаки інституційних інвесторів.
11. Спеціалізовані фінансові компанії.
12. Особливості міжнародного лізингу.
13. Факторингові послуги.
14. Інвестиційні фонди нерухомості.

Рекомендовані літературні джерела:

- Основна [1; 2; 3; 5].
 Допоміжна [7; 8; 10; 11].
 Міжнародні видання [15; 17; 19].
 Інформаційні ресурси Інтернет [25; 27; 29; 30].

МОДУЛЬ II

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. СЕРВІСНА ІНФРАСТРУКТУРА

ТЕМА 4. ІНФРАСТРУКТУРА БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

Ключові слова і терміни: Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, Української міжбанківської валютної біржі, бюро кредитних історій, кредитний брокер, страхова компанія, VIP-банкінг, міжнародні платіжні системи, колекторський бізнес, інформаційні та рейтингові агенції й аудиторські фірми, самоврядні банківські організації.

Стислий конспект:

Фонд гарантування вкладів фізичних осіб (ФГВФО) — на сьогодні один із ключових державних фінансових інститутів, формується з метою забезпечення ризиків неповернення депозитів у разі виникнення проблем у неплатоспроможних банків.

У наукових дослідженнях неодноразово висловлювалися пропозиції як щодо формування подібного фонду для кредитних спілок, а також для недержавних пенсійних фондів і страхових компаній, що спеціалізуються на страхуванні життя.

Безумовно, надання гарантій домогосподарствам — досить специфічна сфера діяльності, яка має як позитивні, так і негативні сторони. До позитивних варто віднести формування довіри вкладників банків до всієї банківської системи. Ця довіра сприяє максимальному залученню тимчасово вільних коштів фізичних у фінансову систему і спрямування їх в економіку. Невипадково останнім часом саме чинник довіри став одним із ключових у вирішенні проблем розвитку банківської системи нашої країни.

Головною причиною виводу банку з ринку є втрата капіталу в умовах фінансової кризи і відсутність бажання мажоритарних акціонерів підтримати банк, який втрачає ліквідність.

Банківський сектор України з кожної фінансової кризи виходив за рахунок розвитку своєї інфраструктури. Історично склалося, що становлення діяльності Української міжбанківської валютної біржі припадає на кризовий період 1992-1994 рр. Тоді в

Якщо фонди гарантування вкладів спрямовані на забезпечення інтересів клієнтів банків, то бюро кредитних історій мають захищати інтереси банків, а по суті — тих же вкладників від нечесних позичальників. Однак діяльність бюро кредитних історій не варто зводити лише до технічної сторони захисту банків від недобросовісних позичальників. Це один із важливих суспільних інститутів, який має сприяти формуванню клімату відповідальності кожного позичальника за своїми зобов'язаннями.

Інформаційні та рейтингові агенції й аудиторські фірми можна віднести до загальної інфраструктури фінансового ринку, оскільки їх діяльність важлива для всіх суб'єктів народного господарства. Інформаційні агенції мають своєчасно забезпечувати ринок достовірною і повною інформацією про загальні тенденції розвитку економіки та про діяльності економічних агентів і фінансових інституцій.

Останнім десятиліттям значно посилюється вплив на банківський бізнес рейтингових агенцій. У науковій літературі зверталась увага на позитивний і негативний вплив міжнародних агенцій «Standard & Poor's», «Fitch Ratings», «Moody's» на розвиток світової економіки. Так, рішення рейтингових агенцій суттєво впливають на оцінку ризиків стосовно активних операцій банків і на обсяги необхідного формування резервів. Сигнал рейтингових агенцій про платоспроможність уряду будь-якої країни обслуговувати свої суверенні боргові зобов'язання, автоматично позначається на кредитному рейтингу корпоративних запозичень цієї країни і, відповідно, збільшує або зменшує можливості та ціну подальших запозичень.

Установи, що займаються оцінкою майна, надають послуги із визначення достовірної і реальної вартості застави, сприяючи зменшенню ризиків банків.

На завершення розгляду інфраструктури банківського ринку слід згадати і про діяльність самоврядних банківських організацій, які мають вплив на законодавчі ініціативи щодо банківської діяльності і на регуляторну політику Національного банку України.

План самостійної роботи здобувачів вищої освіти

1. Закон про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб.

Питання для самоконтролю

1. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб.
2. Надання гарантій домогосподарствам.
3. Фонд для компенсаційних виплат ФГВФО.
4. Закон про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб.
5. Динаміка залучених коштів від фізичних осіб банками України, що мають ліцензію.

6. Становлення діяльності Української міжбанківської валютної біржі.

7. Бюро кредитних історій.

Рекомендовані літературні джерела:

Основна [2; 3; 4; 5; 6].

Допоміжна [7; 9; 10; 11; 12].

Міжнародні видання [15; 16; 1; 19].

Інформаційні ресурси Інтернет [25; 26; 27; 28; 30].

ТЕМА.5. ІНФРАСТРУКТУРА РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

Ключові слова і терміни: торгівля фінансовими інструментами, біржова торгівля, способи торгівлі цінними паперами, недоліки торгівлі цінними паперами, організований (біржовий) і неорганізований (позабіржовий) ринки, депозитарна система, блік цінних паперів, захист прав власників цінних паперів, система виконання договорів щодо цінних паперів, реєстрація прав на цінні папери, клірингова установа, депозитарна система України, депоненти, кліринг і розрахунки, права на цінний папір і права за цінним папером, індосамент, схеми взаємозаліку зустрічних зобов'язань у процесі клірингу, центральні контрагенти, інструменти ризик-менеджменту.

Стислий конспект:

Однією з ключових особливостей стандартизованих фінансових інструментів є можливість їх вільного обігу. На фінансовому ринку торгівля інструментами може відбуватись організовано та неорганізовано. В першому випадку йдеться про біржову торгівлю. Неорганізованим ринком називають сукупність нестандартизованих угод, які можуть здійснюватись як напряму, так і з використанням посередника. На біржовому ринку торгівля відбувається за стандартизованими угодами за визначеними правилами, основними перевагами якого є висока ліквідність, прозоре ціноутворення і гарантування виконання угод (що особливо важливо для операцій із похідними фінансовими інструментами).

На сучасному етапі в результаті процесів електроніфікації та автоматизації торги на біржах провадяться переважно в електронній формі за технологією ринку заявок (англ. order driven market). Це передбачає публікацію всіх заявок покупців і продавців із зазначенням цін та обсягів.

Організований (біржовий) і неорганізований (позабіржовий) ринки функціонують неоднаково активно. Незважаючи на те що біржовий і позабіржовий ринки конкурують між собою, їх слід розглядати не як такі, що взаємно виключають, а як такі, що взаємно доповнюють один одного. Але це взаємодоповнення є ефективним лише при перебуванні у певному діапазоні обсягів фондових операцій, який характерний для біржового і позабіржового сегментів на розвинутих ринках.

Необхідною умовою виникнення і функціонування депозитаріїв та депозитарної системи є поява бездокументарної форми існування цінних паперів, тобто депозитарна діяльність безпосередньо пов'язана з впровадженням без документарної форми цінних паперів.

Інфраструктура фондовою ринку в кожній країні має свої особливості, обумовлені рівнем розвитку економіки країни, характером діючої моделі ринку, специфікою системи державного регулювання ринку.

Неодмінним елементом організації сучасного ринку цінних паперів є депозитарна система, яка слугує гарантом ефективного і прозорого обігу цінних паперів у країні.

Цілісна прозора і надійна система реєстрації прав власності на цінні папери і прав за цінними паперами виконання договорів щодо цінних паперів є необхідною умовою подальшого розвитку фондового ринку. Облік цінних паперів повинен відбуватися з урахуванням кращої світової практики щодо цього процесу відповідно до єдиних правил, технологій і процедур, що відповідають міжнародним стандартам рекомендаціям провідних міжнародних фінансових організацій.

Захист прав власників цінних паперів має забезпечуватися через зниження ризиків у процесі обігу цінних паперів, чіткий розподіл ризиків пов'язаних з виконанням договорів. Система виконання договорів щодо цінних паперів і реєстрації прав на цінні папери в процесі функціонування має спрямовуватися на запобігання фактам шахрайства, підвищення гарантії належної оплати придбаних цінних паперів, підвищення надійності зберігання цінних паперів. Цього можна досягнути завдяки розвитку інституційної структури процесу забезпечення необхідного рівня захисту інтересів інвесторів, підвищення рівня ефективності фінансового ринку (у розумінні його інформаційної ефективності), завдяки розбудові такої структури, що сприятиме зниженню трансакційних витрат щодо операцій з цінними паперами, у тому числі й інформаційних. Розвиток інфраструктурного забезпечення (депозитарної системи, системи клірингу і розрахунків по цінних паперах) має бути спрямованим на зниження трансакційних витрат, рівня ризиків, що виникають, впливу асиметрії інформації завдяки скороченню строку між укладанням і реалізацією договорів з цінних паперів, забезпечення гарантій їх виконання і встановлення режиму «поставка цінних паперів проти оплати» як основного принципу виконання договорів.

Клірингова установа - це організація, що має справу з логістикою цього процесу. Функція клірингу є ключовою з позицій управління ризиками і надійності для біржі і надає механізм для моніторингу торгових операцій і там, де клірингова установа функціонує як центральний контрагент, а кліринг надає гарантію контрагенту, який продає і купує, видаляючи цим самим такий ризик. Основна мета центрального клірингового контрагента - управління ризиками. Клірингова установа досягає цієї мети через використання різних технік для управління ризиками, яким піддаються її члени. Використання маржі як інструменту управління ризиками вимагає від членів надавати гарантійне забезпечення згідно з вимогою до депозиту, що задумано для захисту клірингової установи від неплатежів, спричинених значними коливаннями в ціні інструменту або інструментів. Таке використання маржі відбувається у поєднанні з вимогами, які пред'являються членам, що дає можливість встановлення неплатежу або компенсаційного фонду.

Депозитарна система України (як і її попередниця – Національна депозитарна система) виконує три основні функції: облікову, розрахункову (клірингову) та нотаріальну.

Професійними учасниками системи є Центральний депозитарій цінних паперів (далі – ЦД) і депозитарні установи. Крім професійних учасниками депозитарної системи є також Національний банк України, депозитарії-кореспонденти, фондові біржі, клірингові установи, Розрахунковий центр з обслуговуванням договорів на фінансових ринках (далі – РЦ), емітенти, торговці цінними паперами, компанії з управління активами, депоненти.

План самостійної роботи здобувачів вищої освіти

- 1.Обсяги торгів на фондових біржах в Україні
- 2.Аналіз показників провідних бірж України.
- 3.Структура торгів на фондових біржах в Україні.
- 4.Дематеріалізація акцій.
- 5.Найбільші біржі в світі за капіталізацією.
- 6.Найбільші біржі у світі за обсягом торгів акціями.
7. Найбільші біржі у світі за кількістю укладання похідних контрактів.

Питання для самоконтролю

- 1.Закон України «Про депозитарну систему України».
- 2.Центральний депозитарій цінних паперів.
- 3.Депозитарні установи.
- 4.НБУ.
- 5.Депозитарії-кореспонденти.
- 6.Фондові біржі.
- 7.Клірингові установи.
- 8.Розрахунковий центр з обслуговування договорів на фінансових ринках.

9. Емітенти.
10. Торговці цінними паперами.
11. Компанії з управління активами.
12. Цінні папери.

Рекомендовані літературні джерела:

- Основна [1; 2; 3; 5; 6].
 Допоміжна [7; 8; 9; 10; 11; 12].
 Міжнародні видання [15; 16; 17; 19].
 Інформаційні ресурси Інтернет [25; 27; 28; 29; 30].

ТЕМА 6. БРОКЕРСЬКА ТА ДИЛЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ.

Ключові слова і терміни: брокери, дилери, торговці цінними паперами, інвестиційні компанії, послуги, які надає сучасна брокерська компанія, технологічність сфери біржової торгівлі, кіберзахист, хмарні сервіси, високочастотний трейдинг, онлайн-брокеридж, страхові брокери.

Стислий конспект:

Операції з забезпечення обігу цінних паперів зазвичай здійснюють професійні учасники ринку — брокери і дилери. Вони отримують ліцензії на здійснення торгівлі цінними паперами та, як правило, є членами біржі. Різниця між ними полягає в тому, що брокер виконує замовлення клієнта та отримує за це відповідну комісійну плату, а дилер здійснює операції за власний рахунок і заробляє на різниці цін купівлі і продажу. Власники цінних паперів зазвичай не можуть укласти угоди напряму і повинні користуватись послугами брокерів. Брокери можуть працювати також і на інших ринках, виконуючи посередницькі функції, наприклад, вони можуть представляти інтереси клієнтів на страховому ринку.

Досить часто учасники фінансового ринку суміщають брокерську і дилерську діяльність. В Україні операції з обігу цінних паперів обслуговують торговці цінними паперами, які можуть одержати ліцензії не тільки на брокерську і дилерську діяльність, але й на управління цінними паперами та андеррайтинг. В зарубіжній практиці також більш поширеними є інвестиційні компанії, що можуть поєднувати різні види діяльності.

Кількість торговців цінними паперами в Україні досить значна, і враховуючи низький рівень розвитку ринку, можна сказати, що вона є надмірною. Більшість із цих компаній була створена для обслуговування операцій тих чи інших компаній або фінансово-промислових груп і не здійснює активної діяльності на фондовому ринку.

Розглянемо основні послуги, які повинна надавати сучасна брокерська компанія.

Прямий електронний доступ до біржових торгів. Ліцензій на здійснення брокерської діяльності дозволяє таким компаніям надавати послугу інтернет-трейдингу або прямого підключення клієнтів до біржових торгів.

Маржинальна торгівля- брокер надає клієнтам гроші, або цінні папери в борг для здійснення спекулятивних операцій. В українських реаліях такий механізм передбачає використання операцій РЕПО за певну плату брокерові за надані послуги. На ринку деривативів принцип маржинальності є основним в торгівлі ф'ючерсами чи опціонами і передбачає надання гарантій виконання угод самою біржою.

Надання доступу до торгівлі ф'ючерсами та опціонами. На розвинених ринках така послуга стандартна але в Україні не кожен брокер надає клієнтом доступ до деривативів.

Доступ до зарубіжних ринків акцій. Навіть для американських компаній, ринок акцій яких займає близько половини капіталізації світового фондового ринку, прагнення клієнтів до диверсифікації вкладень спонукає брокерів до виходу на ринки Європи, Азії, Австралії та Африки. В Україні на законодавчому рівні існують обмеження на вивід капіталу на іноземні ринки, однак

багато брокерів стають клієнтами відомих інвестиційних брендів, що дозволяє обходити певні обмеження.

Аналітика і банківські сервіси. Широка підтримка клієнтів, забезпечує успіх у залученні великих портфельів інвестицій. Зокрема, завдяки аналітичним сервісам і розробці аналогів банківських продуктів інвестиційні фінансові компанії в Україні конкурують з більш відомими європейськими брокерами.

Незважаючи на досить високу технологічність сфери біржової торгівлі, брокери і дилери в усьому світі не схильні до впровадження новітніх технологій у свою діяльність. Однак певні тенденції в інноваційному розвитку професійної діяльності на ринку цінних паперів варто виділити:

Кіберзахист – західні брокерські компанії витрачають великі суми на покращення персональних даних своїх клієнтів, на оцінку ризику втрати конфіденційних даних, управління і навчання персоналу роботи з великими масивами даних. В Україні вказана проблема не стоїть так гостро, однак випадки кіберзлочинів трапляються частіше.

Хмарні сервіси використання програмного забезпечення для зберігання великого масиву даних на віртуальному інтернет сервісі. Компанії встановлюють таке забезпечення для максимального швидкого доступу до інформаційного ресурсу свого персоналу. Більше того, такі програми дозволяють працювати віддалено від місця роботи (офісу), що дуже зручно для малих та середніх компаній. В Україні такий вид інновацій активно запроваджується провідними брокерськими компаніями.

High Frequency Trading (з англ. високочастотний трейдинг)- використання спеціальних алгоритмів для створення роботизованих торгових систем, які здатні виконувати мільйони операцій на фондових біржах. Для таких технологій важливими є розміщення серверів брокера максимально близько до серверів фондової біржі, що дозволяє прискорити виконання торгових заявок на 2-3 мілісекунди швидше, ніж зазвичайного підключення через мережу Інтернет. А в Україні високочастотний трейдинг майже не використовується, що обумовлено низькою ліквідністю фондового ринку. Однак більшість інтернет-брокерів встановили свої сервери поряд з серверами фондових бірж.

Ми охарактеризували лише кілька прикладів технологій, які будуть змінювати форми ринків капіталу і впливати на діяльність брокерів-дилерів на найближчі роки. Залежно від розміру, бюджетів і профілів клієнтів брокерських компаній деякі з цих ІТ-потреб можуть бути більш нагальними ніж інші.

Традиційними для вітчизняних інвестиційних компаній є залучення клієнтів через надання послуг із брокерського обслуговування на ринку цінних паперів. З 2009р. дана послуга, крім класичної схеми роботи між брокерами і клієнтом по телефону, або надання послуг з управління портфелем цінних паперів, знайшла відродження у прямому підключенні клієнтів до біржових торгів, коли брокер виконує функції брокера опосередковано, а клієнт здійснює операції на фондовій біржі самостійно. Такий вид бізнесу дістав назву інтернет-брокеридж, або онлайн-брокеридж.

Інтернет технології дозволяють брокерам надавати принципово-новий вид послуг: дані котирувань у режимі онлайн, новини, звіти компаній, спостереження за станом інноваційного стану портфеля клієнта, дослідження ринку в цілому і його окремих сегментів, кредитування клієнта грошовими і фондовими активами, можливість працювати з похідними фінансовими інструментами тощо. Інформаційна взаємодія між брокерами і клієнтами здійснюється через мережу Інтернет, що суттєво збільшує швидкість оформлення і використання наказів клієнтів. Фізичні особи дістають можливість провадити операції в режимі реального часу, причому швидкість виконання біржових заявок і наявне спеціалізоване інформаційне забезпечення так аналогічні тим, які використовують професійні учасники фондового ринку.

Можна виділити кілька основних причин демпінгу на українському ринку он-лайн-брокериджу, серед яких:

1. Обмеженість клієнтської бази, що викликана недовірою населення до ринку цінних паперів, а також низькою фінансовою грамотністю і відсутністю об'єктивної інформації у населення;

2. Незначний обсяг реальних інвестицій; високі обороти на фондовому ринку були спричинені не надходженням значної маси грошових коштів, а швидкою спекулятивною оборотністю активів і маржинальним кредитуванням;

3. Завищені очікування, коли більшість брокерів розраховувала отримати більший ефект від інтернет-трейдингу і розвитку роздрібного бізнесу. До того ж притік не мав масовий характер, а обсяг інвестицій наявних клієнтів залишався незначним.

Посередницьку діяльність на страховому ринку виконують брокери та агенти. Відмінність між ними полягає в тому, що агент представляє продавця страхового продукту, а брокер – покупця. Як правило, страхові брокери працюють не з однією компанією, а пропонують клієнтові вибір із продуктів кількох страховиків. Їх завданням є підбір оптимального варіанта страхування для клієнта з урахуванням його потреб, можливостей і ринкової кон'юнктури. За свої послуги брокер отримує комісійну винагороду (брокеридж), яка зазвичай вираховується зі сплаченої клієнтом страхової премії та її розмір може бути як довільним (залежати від домовленостей між сторонами), так і фіксуватись у певних рамках учасниками ринку, їх асоціаціями чи саморегулювальними організаціями. Другий варіант використовується для того, щоб зменшити ризик прояву агентського конфлікту, коли брокер обирає для клієнта не оптимальний варіант, а той що дозволяє отримати більшу винагороду брокеру. З цієї ж причини брокеру може бути заборонено одержувати додаткові платежі або інші форми винагороди як від клієнта, так і від страхової компанії.

Брокерською діяльністю можуть займатись фізичні і юридичні особи, від яких вимагається реєстрація або отримання ліцензії в регулятивних органах. Також регулятор може вимагати розкриття інформації про співпрацю брокерів і страховиків. Така пильна увага до страховиків викликана тим, що нерідко вони виступали в ролі представників тієї чи іншої страхової компанії, а не клієнта (по суті перетворюючись на страхових агентів). За таких умов імовірність порушення інтересів клієнта значно зростала.

Брокери можуть працювати як на страховому ринку, так і на ринку перестрахування, вони здійснюють діяльність на ринку майнового страхування та страхування життя. Ще однією поширеною стратегією їх доходів є консалтингові послуги.

За законодавством України, страхові брокери – юридичні або фізичні особи, які зареєстровані у встановленому порядку як суб'єкти підприємницької діяльності та здійснюють за винагороду посередницьку діяльність у страхуванні від свого імені на підставі брокерської угоди з особою, яка має потребу у страхуванні як страхувальник. При цьому окремо виділяються перестрахові брокери. Учасники ринку можуть поєднувати брокерську діяльність зі страхування і перестрахування.

Як правило, страховий брокер працює з клієнтом не тільки на етапі укладення договору страхування, а й здійснює подальший супровід. Брокер допомагає вирішувати спірні питання і захищає інтереси клієнта перед страховою компанією. На жаль, в Україні непоодинокими є випадки, колу дану функцію брокер не виконує. Можна навести кілька причин такого перебігу стану справ. По-перше, брокер може стрімко співпрацювати зі страховиком, отримуючи певні вигоди і нехтуючи інтересами клієнта. Нерідко брокер по суті виступає як агент, орієнтуючись на одну страхову компанію. Крім того, причиною низького рівня сервісу може бути демпінгове ціноутворення. Знижуючи ціну на свої послуги, деякі брокери лиш формально обіцяють подальший супровід договору. Також варто зазначити, що причиною незадовільного обслуговування може бути низька кваліфікація представника фінансового посередника.

Отже, діяльність страхових брокерів є сприятливою для формування ефективного ринку. Вони допомагають вирішувати проблему інформаційної асиметрії, забезпечуючи клієнтам кращі умови, а також виконання страховими компаніями своїх зобов'язань у разі настання страхового випадку. Проте їх діяльність вимагає жорсткого контролю з боку регулятивних органів і/або саморегулювальних організацій, тому що існує велика ймовірність агентського конфлікту. Одним із

найбільш ефективних заходів у даному напрямі є підвищення транспарентності діяльності страхових брокерів, а також рівня фінансової грамотності населення.

План самостійної роботи здобувачів вищої освіти

1. Інтернет-технології на ринку цінних паперів.
2. Основні переваги і недоліки он-лайн-торгівлі на фондових біржах.
3. Посередницька діяльність на страховому ринку.

Питання для самоконтролю

1. Проблеми функціонування брокерської і дилерської діяльності.
2. Торговці цінними паперами.
3. Динаміка кількості торговців цінними паперами в Україні.
4. Послуги сучасної брокерської компанії.
5. Новітні технології сфери біржової торгівлі.
6. Переваги і недоліки інтернет-трейдингу для індивідуальних інвесторів і професійних учасників біржового ринку.
7. Етапи розвитку он-лайн-брокериджу.
8. Посередницька діяльність на страховому ринку.

Рекомендовані літературні джерела:

- Основна [1; 2; 3; 5; 6].
- Допоміжна [7; 8; 9; 10; 11; 12].
- Міжнародні видання [15; 16; 19].
- Інформаційні ресурси Інтернет [25; 27; 28; 30].

ТЕМА 7. АУДИТОРСЬКО-КОНСАЛТИНГОВІ ФІРМИ.

Ключові слова і терміни: консалтинг, аудит, незалежний аудит фінансової звітності, клієнти аудиторських і консалтингових компаній, глобальний ринок консалтингових послуг, фахові асоціації та інститути консультування, величина консалтингового сектора, менеджмент-консалтинг, перспективні напрями становлення управлінського консультування, спеціалізовані компанії з управління персоналом, консалтинг у сфері малого і середнього бізнесу, фінансовий консалтинг, особливості розвитку ринку аудиторських послуг в Україні.

Стислий конспект:

В умовах європейської інтеграції зростає попит на послуги з консалтингу і аудиту. Це зумовлено необхідністю застосування світових стандартів ведення бізнесу і потребою запозичення європейського досвіду вітчизняними управлінцями у сфері злиття і поглинання, зміни внутрішньої структури вітчизняних компаній, ризик-менеджменту, оподаткування і звітування. Наявність професійних аудиторів і консультантів на фінансовому ринку забезпечує швидке та ефективне вирішення питань підприємницької діяльності. Незалежний аудит фінансової звітності підвищує достовірність інформації, яку компанія надає інвесторам, кредиторам та інших заінтересованим особам відповідно до вимог чинного законодавства.

Зазвичай клієнтами аудиторських і консалтингових компаній є акціонерні товариства та великі підприємства. Запрошення професіоналів є свідченням високого рівня ділової культури та прагнення керівників компанії залучити найкращий інтелектуальний капітал наявний на ринку.

Однією з основних проблем сучасного світового ринку консалтингових послуг є нерегульованість, відсутність чітких стандартів і стратегій ведення консалтингового бізнесу, несистематизований підхід до структуризації галузі й асиметрія консалтингової інформації. Зі становленням глобального ринку консалтингових послуг виникла об'єктивна потреба в інститутах, які б організовували, регулювали і сприяли ефективності діяльності численних міжнародних

консалтингових фірм. Основним завданням фахових асоціацій та інститутів консультування є забезпечення і гарантування високої якості консалтингових послуг і рівня професійної кваліфікації своїх членів.

Об'єктивно оцінити величину консалтингового сектора, а також визначити його частку в економіці України є складним завданням. Це зумовлено такими причинами: згідно з Державним класифікатором видів економічної діяльності в Україні консалтинг не виділений як окремий вид економічної діяльності, що не дає змоги підприємствам вести статистичну звітність за цим напрямом діяльності; складність співпраці українських фірм із консультантами, що базується на відсутності витрат у фінансовій звітності фірм; значна частка тіньової економіки в країні, що спричиняє похибки у статистичних даних по доходах фірм, секторів економіки та країни загалом. Останнім часом з'являються консалтингові фірми, розробили свою методологію роботи, володіють унікальними консалтинговими технологіями, створили нові підходи і методи розв'язання управлінських проблем, що характерні саме для українського бізнесу.

Порівняно із підприємствами розвинутих країн, які часто співпрацюють з консультантами, що надають послуги з питань управління та комерційної діяльності, вітчизняні підприємства аналогічні послуги використовують не часто. Відчувається недовіра українських підприємств цієї інфраструктурної складової ринку.

Особливе значення має менеджмент-консалтинг. За визначенням Європейської федерації асоціацій консультантів з економіки та управління, управлінський консалтинг охоплює широкий спектр послуг і може бути визначений як надання незалежної консультації та допомоги з питань управління, що, як правило, включає виявлення і дослідження проблем і можливостей, рекомендації щодо відповідних заходів і допомога в їх реалізації. Послуги можуть включати розробку стратегії, комерційну передінвестиційну експертизу (Due Diligence), супровід IPO, оптимізацію бізнес-процесів, IT-послуги. Широкий спектр послуг з управлінського консалтингу надають компанії «Великої трійки».

Серед перспективних напрямів становлення управлінського консультування розвитку вітчизняних підприємств у майбутньому мають крос-функціональні сфериконсалтингу, у тому числі впровадження корпоративного управління, розроблення систем фінансового і процесного управління та ризик-менеджменту, поширення систем управління вартістю компанії та консультаційний супровід проектів злиттів і поглинань компаній тощо.

З огляду на мінливість українського законодавства користуються попитом юридичні консалтингові послуги, що включають реєстрацію/ліквідацію компанії, вирішення судових суперечок, податкове управління, працевлаштування і міграцію робітників тощо.

На вітчизняному ринку наявні спеціалізовані компанії з управління персоналом. До таких консалтингових послуг належать розробка і впровадження систем управління персоналом, HR-адміністрування, HR-консалтинг і аутстафінг, пошук і підбір персоналу, тренінги і семінари, консультування трудового законодавства.

В Україні особливого розвитку набуває консалтинг у сфері малого і середнього бізнесу.

Європейський банк реконструкції та розвитку започаткував програму ділових консалтингових послуг для підприємств малого і середнього бізнесу в Україні, що покликана допомогти залучити українські консалтингові фірми до вирішення певних бізнес-завдань і проблем, а також підвищити попит на консалтингові послуги серед представників середнього і малого бізнесу. У рамках програми надаються консультативні послуги із питань маркетингу, бізнес-планування, впровадження ISO та інших стандартів, автоматизації, реорганізації реструктуризації, пошуку інвесторів, енергозбереження і покращення екології. Пріоритетними галузями є виробництво продуктів, фармацевтика, торгівля, туризм, нерухомість, будування та інженерні роботи.

Вітчизняних представників малого і середнього бізнесу цікавлять такі консалтингові послуги, як диверсифікація продукту, стратегія виходу на новий ринок, оптимізація логістики, створення ефективної цінової політики, мерчендайзинг і матеріали для точок продажу, контроль якості за реструктуризацією та оптимізацією витрат.

Європейський ринок консалтингу разом з північноамериканським є найбільшим у світі.

Фінансовий консалтинг має більший попит країнах з ринком розвинутим фінансовим

Аудитори відіграють важливу роль на фінансових ринках, оскільки зменшують рівень інформаційної асиметрії між менеджерами компанії та її власниками шляхом перевірки фінансової звітності, моніторингу якості інформації.

Згідно з вітчизняним законодавством аудитом вважається перевірка обліку і фінансової звітності, всі інші послуги є супутніми. Сьогодні в Україні поширені такі аудиторські послуги: оптимізація оподаткування, бухгалтерських облік, перехід на МСФО, фінансовий аналіз, реструктуризація фінансової служби, організація служби контролінгу, розробка правил внутрішнього обліку операцій з цінними паперами і стандартів депозитарної діяльності для професійних учасників ринку цінних паперів.

До особливостей розвитку ринку аудиторських послуг в Україні можна віднести такі:

- 1) нерівномірність розподілу кількості аудиторських фірм і вартості аудиторських послуг за регіонами;
- 2) переважна більшість клієнтів аудиторських фірм представлена саме підприємствами невинробничої сфери;
- 3) на відміну від світових тенденцій відокремлення консалтингових послуг від аудиторських шляхом їх виділення зі створенням окремого суб'єкта господарювання або зменшення їх обсягу, у вітчизняних аудиторських фірмах вони тісно поєднані.

План самостійної роботи здобувачів вищої освіти

1. Основні проблеми сучасного світового ринку консалтингових послуг.
2. Перспективні напрями становлення управлінського консалтингу.
3. Європейський ринок консалтингу.
4. Стимулюючі фактори розвитку ринку консалтингових послуг.
5. Сегментація європейського ринку консалтингу.

Питання для самоконтролю

1. Світовий ринок консалтингових послуг.
2. Етапи становлення ринку консультаційних послуг.
3. Оцінка величини консалтингового сектору.
4. Сегментація ринку консалтингових послуг України.
5. Темпи розвитку ринку консалтингових послуг.
6. Менеджмент-консалтинг.
7. Консалтинг у сфері малого і середнього бізнесу.
8. Юридичні консалтингові послуги.
9. Компанії з управління персоналом.
10. Сегментація європейського ринку консалтингу.
11. Особливості розвитку ринку аудиторських послуг в Україні.

Рекомендовані літературні джерела:

- Основна [2; 3; 5; 6].
 Допоміжна [7; 8; 9; 11; 12].
 Міжнародні видання [15; 16; 18; 19].
 Інформаційні ресурси Інтернет [20-23; 25; 27; 28; 30].

ТЕМА 8. ІНФОРМАЦІЙНО-РЕЙТИНГОВІ АГЕНЦІЇ

Ключові слова і терміни: рейтингові агентства, рейтинги, процедура рейтингування, рейтинг на основі моделі, обов'язкового визначення рейтингової оцінки законодавством, рейтинги інвестиційної привабливості і корпоративного управління, основні кількісні показники для оцінки корпоративного управління, рейтинг інфраструктури ринку капіталу, центральний депозитарій,

рейтинг центрального депозитарію, ризик резервування активів, ризик ліквідності, ризик контрагента, ризик безпеки активів, ризик обслуговування активів, фінансовий ризик, операційний ризик, ризик управління і прозорості.

Стислий конспект:

Рейтингові агентства відіграють ключову роль у зменшенні інформаційної асиметрії на фінансових ринках. Вони накопичують інформацію про емітентів цінних паперів, про рейтинги і дефолти, що сприяє створенню певної статистичної бази. Емітенти з нижчим кредитним рейтингом залучають фінансові ресурси з більш високою вартістю, ніж емітенти з вищим кредитним рейтингом, що є відображення премії за ризик. Крім того, рейтинги — визначальний критерій для включення тих чи інших боргових цінних паперів до портфеля деяких інституційних інвесторів. Так, згідно з положеннями Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку страхові компанії та недержавні пенсійні фонди мають право інвестувати лише в облігації з інвестиційним рейтингом за Національною шкалою.

Процедура рейтингування — це комплекс дій по співпраці рейтингового агентства і компанії-замовника, що забезпечує цілісність і достовірність рейтингового дослідження. Зробивши огляд процедур рейтингування уповноважених рейтингових агентств України, ми сформуваємо узагальнену послідовну модель етапів цієї процедури (рис.8.1).

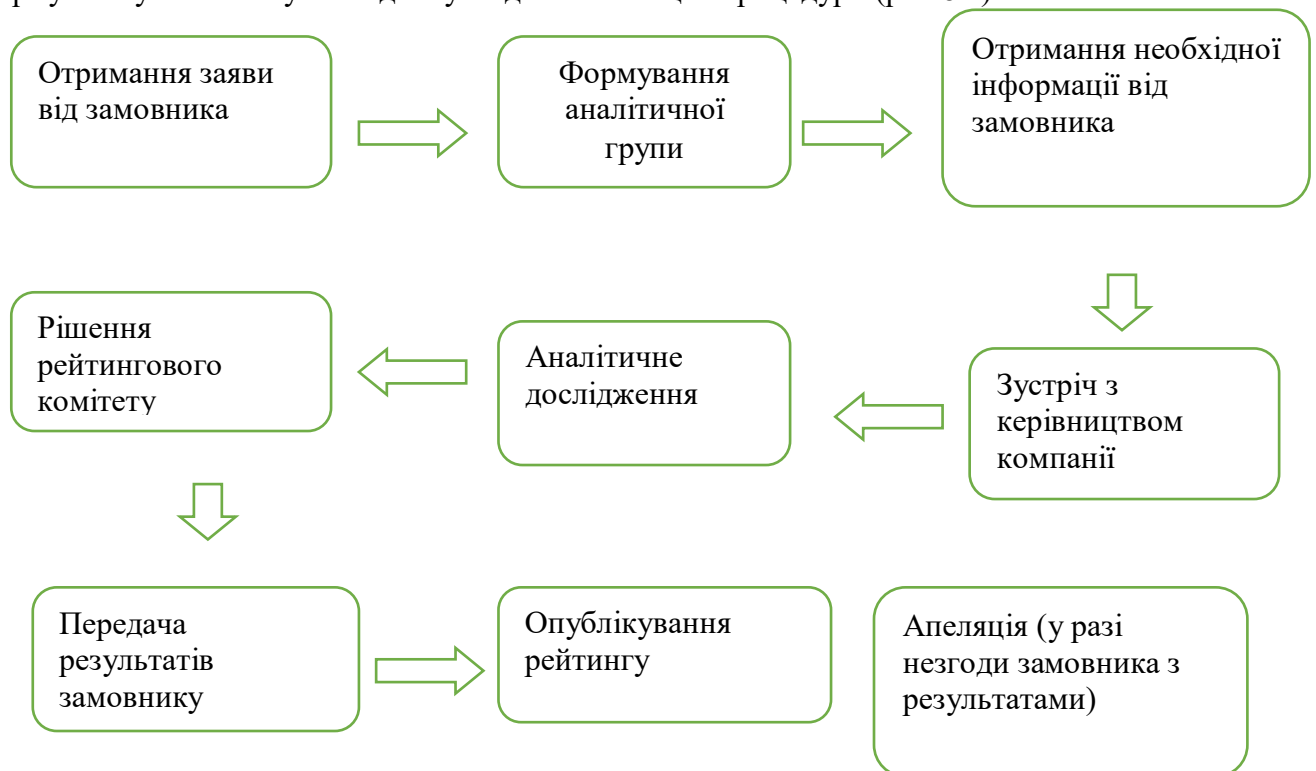

Рис.8.1. Рейтинг на основі аналізу

У міжнародній практиці підхід, що зображений на рис. 8.1, має назву «Рейтинг на основі аналізу» (Analyst driven ratings), тобто до оцінки кредитоспроможності компанії-замовника залучається команда фахівців аналітиків, що отримують інформацію про фінансовий стан замовника від нього самого, шляхом спілкування з керівництвом, а також з публічних засобів інформації. І, застосувавши математичні та аналітичні методи, роблять висновок про фінансовий стан, корпоративне управління, стратегію і ризики компанії.

Існує також альтернативний підхід «Рейтинг на основі моделі» (Model driven ratings), яким користуються невелика кількість рейтингових агентств, що зосереджуються виключно на аналізі фінансових даних за допомогою математичних моделей.

Відповідно до Закону України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні» від 30.10.1996 № 448/96-ВР регулюючим органом рейтингових агентств в Україні є НКЦПФР, яка:

- встановлює порядок ведення і веде Державний реєстр уповноважених рейтингових агентств;
- встановлює правила визначення уповноваженим рейтинговим агентством рейтингової оцінки за Національною шкалою;
- встановлює порядок подання Рейтинговим агентством інформації до Комісії;
- відповідність рівнів рейтингових оцінок за шкалою міжнародних рейтингових агентств рівням за Національною шкалою;
- узагальнює досвід і практику діяльності Рейтингових агентств;
- забезпечує публічність визначених рейтингових оцінок[266].

Уповноважені рейтингові агентства мають надавати НКЦПФР річну і щомісячну інформацію. Ця норма законодавства зменшує ризик зловживання і маніпулювання інформацією з боку рейтингових агентств на фінансовому ринку.

У складі річної інформації мають бути основні відомості про уповноважене рейтингове агентство із зазначенням інформації про пов'язаних осіб та їх пов'язаності з учасниками ринків фінансових послуг; відомості про володіння цінними паперами (частками, паями); інформація про перелік емітентів та цінних паперів, до яких здійснено рейтингову оцінку. Щомісячна інформація складається з інформації про емітентів цільових облігацій, за якими у звітному місяці настають строки погашення, і про рівень кредитного рейтингу таких облігацій.

До обов'язкового визначення рейтингової оцінки законодавством зобов'язуються:

- 1) підприємства, у статутних капіталах яких є державна частка;
- 2) підприємства, що мають стратегічне значення для економіки та безпеки держави;
- 3) підприємства, які займають монопольне (домінуюче) становище.

Також визначення рейтингової оцінки потребують усі види боргових та іпотечних цінних паперів, емітовані шляхом публічного розміщення на фондовій біржі. Винятком є державні цінні папери та цінні папери, емітовані Державною іпотечною установою. Рейтингові оцінки, отримання яких є обов'язковим, мають право визначати виключно ті рейтингові агентства, які уповноважені НКЦПФР.

Рейтинги інвестиційної привабливості і корпоративного управління непопулярні серед вітчизняних емітентів, що говорить про те, що рейтинг як інструмент побудови іміджу на ринку капіталів наразі є недооціненим.

Зазвичай, рейтингові агентства надають такі додаткові (допоміжні) послуги: комплексні дослідження стану економіки країни, окремих галузей і компаній; ризик-консалтинг; дослідження ринку взаємних фондів; консультативні послуги.

Часто міжнародні рейтингові агентства не зацікавлені у веденні бізнесу в країнах, що розвиваються, через недостатність і непрозорість інформації, що може призвести до надання хибного рейтингу і втрати репутації. Для покращення стану фінансового ринку і залучення іноземних інвестицій органи державної влади певної країни мають підвищити інформаційну прозорість. З іншого боку, така ситуація сприяє розвитку локальних рейтингових агентств, які зазвичай краще обізнані про стан економіки та особливості ведення в даній країні.

Рейтинги, що надаються уповноваженими рейтинговими агентствами ЄС, є більш різноманітні порівняно з українськими, і поділяються на такі групи:

- кредитні рейтинги емітента/випуску (корпоративні рейтинги);
- суверенні рейтинги: рейтинги країн, наднаціональних інститутів, центральних банків;
- рейтинги публічних установ: університетів, громадських лікарень, аеропортів, пенсійних фондів і компаній з управління їх активами;
- рейтинги боргових зобов'язань муніципальних органів влади;
- рейтинги фінансових установ: банків, страхових компаній, інвестиційних фондів, компаній з управління активами, іпотечних установ, кредитних спілок;
- рейтинг структурованих активів;

- проектні рейтинги;
- рейтинг товарів, що торгуються на біржі (Commodity Rating);
- рейтинги певних ринків; наприклад, ринку нерухомості;
- рейтинг фінансових гарантів/поручителів.

Основним рейтингом, який надають усі рейтингові агентства, є кредитний. Методологія його оцінки у вітчизняних і зарубіжних рейтингових агентствах подібна і включає такий аналіз:

- 1) ринкового середовища і місця емітента на ринку;
- 2) бізнес-ризиків;
- 3) операційної діяльності;
- 4) фінансової стабільності емітента

Кредитні рейтинги використовуються як інвесторами, так і позичальниками. Для інвесторів рейтинг — це зручний інструмент виміру можливих ризиків під час аналізу об'єкта інвестицій. Для позичальника рейтинг — це можливість залучення коштів від більш широкого кола кредиторів, а також потенціальне зменшення ціни залученого капіталу. На ринках країн, що розвиваються, наявність у компанії рейтингу свідчить про її потенціальну прозорість, підвищує конкурентоспроможність і репутацію.

У процесі надання рейтингу підприємству європейські рейтингові агентства приділяють також увагу політичному ризику і ризику країни. Політичний ризик поділяється на дві категорії: стабільність уряду і навантаження на бізнес. Аналіз охоплює такі аспекти, як податкове навантаження, наявність верховенства права, умови для ведення бізнесу, валютна політика. Особливо до такого ризику схильні емітенти ринків країн, що розвиваються.

Одним із аспектів бізнес-ризиків є якість корпоративного управління і прозорість. Проаналізувавши методології європейських рейтингових агентств, можна зробити висновок про важливість оцінки якості корпоративного управління у прийнятті рішення про надання кредитного рейтингу тому чи іншому емітенту.

Основні кількісні показники для оцінки корпоративного управління такі:

- стратегічний план компанії: період, який він охоплює і частота перегляду;
- кількість стратегічних цілей і показники їх досягнення;
- кількість робітників компанії;
- кількість дочірніх підприємств;
- кількість галузей, в яких оперує дана компанія;
- частота зустрічей акціонерів;
- кількість членів ради директорів і частота їх зустрічей;
- кількість комітетів ради директорів і частота зустрічей.

У ході інвестування в міжнародні ринки капіталу та управління інвестиційним портфелем інвестор стикається з сукупністю ризиків, що пов'язані з розрахунками, зберіганням та обслуговуванням активів. Для мінімізації цих ризиків і максимізації захищеності інвестора визначається рейтинг інфраструктури ринку капіталу, який оцінює надійність інфраструктури ринку капіталу загалом на рівні певної країни та вплив кожного окремого ризику на інвестиційну діяльність учасників ринку.

Аналіз інфраструктури ринку капіталів певної країни охоплює ключові процедури, необхідні для проведення розрахунків та обслуговування цінних паперів, діяльність зберігачів, центральних депозитаріїв, якість клірингових і розрахункових процедур на біржах (для ринків, де немає центрального депозитарію), якість платіжних систем та ін. Також до уваги беруться інвестиційні, правові, макроекономічні, політичні і соціальні ризики.

Ключовим компонентом будь-якої ринкової інфраструктури є центральний депозитарій. Ці установи забезпечують формування і функціонування системи депозитарного обліку цінних паперів. Центральний депозитарій — це юридична особа, що функціонує у формі публічного акціонерного товариства і набуває статусу Центрального депозитарію з дня реєстрації Комісією в установленому порядку Правил Центрального депозитарію.

Оскільки центральний депозитарій може здійснювати іншу діяльність, не заборонену законом, можуть змінитися і ризики, що впливають на надійність такого депозитарію.

З метою підвищення безпеки активів визначається рейтинг центрального депозитарію. Це незалежна оцінка структури, процесів і процедур центрального депозитарію рейтинговим агентством для підвищення захищеності власників та інвесторів. Під час визначення рейтингу оцінюється прийняття центральним депозитарієм заходів зі зниження ризиків у здійсненні діяльності зі зберігання цінних паперів, клірингу та проведенню розрахунків.

Такий рейтинг дає можливість інвесторові порівняти ризикованість центральних депозитаріїв різних країн, оскільки оцінку виражено за допомогою абсолютної уніфікованої шкали.

Лідером із надання рейтингових та інформаційних послуг у галузі обліку та зберігання цінних паперів є міжнародне рейтингове агентство «Thomas Murray», що спеціалізується на наданні публічних і конфіденційних рейтингів інфраструктурних інститутів ринків капіталу різних країн і рейтингів інфраструктури ринку капіталів як такої.

Методологія враховує можливості центрального депозитарію, якість і ефективність його операційної інфраструктури. Рейтинг оцінює готовність і здатність центрального депозитарію захищати своїх клієнтів та учасників ринку від збитків, також оцінюються масштаб і якість послуг центрального депозитарію. Рейтингова шкала відповідає міжнародній шкалі рейтингування — від AAA до C.

Оцінка проводиться на основі аналізу схильності до восьми ключових ризиків.

1. Ризик резервування активів — період часу, в який депонент втрачає контроль над своїми цінними паперами і грошовими коштами для розрахунків, тобто активи блокуються в платіжній системі центрального депозитарію до проведення розрахунків за підсумками транзакцій з цими цінними паперами. Після проведення розрахунків період, до якого належить даний ризик, продовжується до моменту, коли переказ цінних паперів і грошових коштів стає остаточним.

2. Ризик ліквідності — ризик виникнення недостатності цінних паперів або грошових коштів для задоволення зобов'язань депонентів у певний період часу. Ризик виникає через невчасне надходження цінних паперів або грошових коштів внаслідок певних технічних причин, а саме — в одного або в обох контрагентів по угоді недостатньо цінних паперів або грошових коштів для проведення розрахунків. Це може призвести до невиконання угоди, але не веде до дефолту.

3. Ризик контрагента — ризик, коли контрагент не може повністю покрити зобов'язання по розрахунках. Це повний дефолт депонента або іншого учасника ринку, включаючи центральний депозитарій. У цьому випадку учасник не може виконати свої фінансові зобов'язання перед центральним депозитарієм і перед іншими кредиторами. Цей ризик поширюється тільки на прямих клієнтів депозитарію.

4. Ризик безпеки активів — ризик того, що активи, які перебувають на зберіганні в центральному депозитарії, можуть бути втрачені або незаконно присвоєні через дефолт, бездіяльність, зловживання, помилки в управлінні (юридичному, операційному тощо).

5. Ризик обслуговування активів — ризик, що може призвести до втрат через неточність інформації, наданої депозитарієм або внаслідок некоректного виконання доручень під час проведення корпоративних подій або голосуванні за дорученням.

6. Фінансовий ризик — оцінює фінансову стабільність центрального депозитарію, визначає можливість депозитарію оплачувати операційні витрати за рахунок власних коштів.

7. Операційний ризик — ризик виникнення втрат через недоліки в інформаційних системах, внутрішньому контролі, помилки персоналу або керівництва. Для уникнення ризику рекомендується залучати до перевірки зовнішніх аудиторів.

8. Ризик управління і прозорості — ризик втрати через неефективне управління і недостатнє розкриття інформації.

Кожен окремих ризик із зазначених вище має свою вагу у визначенні загального рейтингу.

За методологією «Thomas Murray», найбільш значним ризиком є ризик обслуговування активів. До того ж на перші три ризики (ризик обслуговування активів, ризик контрагента, операційний ризик) припадає більше половини рейтингової оцінки, а отже, ці ризики є визначальними як у рейтинговій оцінці, так і в депозитарній діяльності.

План самостійної роботи здобувачів вищої освіти

1. Регулювання рейтингових агентств та їх незалежність.
2. Рейтинг на основі аналізу.
3. Рейтинг на основі моделі.

План індивідуально-консультаційної роботи

1. Модель етапів процедури рейтингування.
2. Основні кількісні показники для оцінки корпоративного управління.
3. Ризики і фактори, що впливають на рейтинг інфраструктури капіталу.
4. Ключові ризики оцінки центрального депозитарію, якості і ефективності його операційної інфраструктури.

Питання для самоконтролю

1. Ключова роль рейтингових агентств.
2. Рейтинг, як визначальний критерій боргових цінних паперів.
3. Інвестиційний рейтинг за Національною шкалою.
4. Рейтингування у сфері банківського сектору.
5. Використання рейтингових оцінок банків.
6. Ринок рейтингових оцінок в Україні.
7. Регулювання рейтингових агентств та їх незалежність.
8. Процедура рейтингування.
9. Рейтинг на основі аналізу.
10. Рейтинг на основі моделі.
11. Повноваження НКЦПФР щодо рейтингових агентств.
12. Обовязкове визначення рейтингової оцінки законодавством.
13. Міжнародні рейтингові агентства.
14. Аналіз типів рейтингів.
15. Діючі рейтинги уповноважених рейтингових агентств.
16. Типи рейтингів, що надаються українськими рейтинговими агентствами.
17. Регулювання питань рейтингування в Європейському союзі.
18. Допоміжні послуги рейтингових агентств.
19. Кредитні рейтингові агентства.
20. Групи рейтингів, що надаються уповноваженими рейтинговими агентствами ЄС.
21. Методика оцінки кредитного рейтингу.
22. Політичний ризик і ризик країни в процесі надання рейтингу підприємству.
23. Аспекти бізнес ризиків.
24. Кількісні показники для оцінки бізнес-ризиків.
25. Рейтинг інфраструктури ринку.
26. Рейтинг центрального депозитарію.
27. Ризики і фактори, що впливають на рейтинг інфраструктури капіталу.
28. Міжнародні рейтингові агентства, що спеціалізуються на наданні публічних і конфіденційних рейтингів інфраструктурних інститутів ринку капіталу різних країн.
29. Ключові ризики аналізу інфраструктури ринку капіталів.
30. Вагові коефіцієнти ризиків у визначенні рейтингу центрального депозитарію.

Рекомендовані літературні джерела:

- Основна [1; 2; 3; 5; 6].
 Допоміжна [7; 8; 9; 11; 12].
 Міжнародні видання [15; 16; 18; 19].
 Інформаційні ресурси Інтернет [20-30].

5. ТЕСТИ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Сфера торгівлі фінансовими активами – це...

- А) фінансова інфраструктура;
- Б) фінансовий ринок;
- В) фінансове посередництво;
- Г) фінансові інструменти.

2. До основних суб'єктів ринку цінних паперів належать?

- А) емітенти, інвестори, фінансові посередники;
- Б) первинний та вторинний ринок цінних паперів;
- В) органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування;
- Г) інвестори, клірингові компанії, рейтингові агенції.

3. Суб'єкти ринку цінних паперів поділяються на...

- А) основних та допоміжних;
- Б) інституційний та допоміжних;
- В) основних та інфраструктурних;
- Г) інфраструктурних та тимчасових.

4. Кого можна віднести до інфраструктурних суб'єктів ринку цінних паперів?

- А) емітентів, інвесторів, фінансових посередників;
- Б) біржі й торговельно-інформаційні системи, клірингові центри, реєстраторів, зберігачів, депозитарії, інформаційні й рейтингові агенції;
- В) фінансових посередників, зберігачів, реєстраторів;
- Г) інвесторів, органи державного управління, біржі.

5. В «Економічній енциклопедії» науковці відносять до інфраструктури, такі складові як...

- А) матеріальна та нематеріальні складова;
- Б) організаційна та матеріальна складова;
- В) фізична та соціальна складова;
- Г) виробнича та невиробнича складова.

6. Скільки вирізняють основних функцій інфраструктури?

- А) 5;
- Б) 12;
- В) 7;
- Г) 11.

7. Сукупність підприємств, установ, організацій, які забезпечують стабільний розвиток і функціонування ринкового механізму регулювання економіки, безперервний рух товарів, послуг і різних цінностей у різних сферах суспільного відтворення – це?

- А) ринкова інфраструктура;

- Б) фінансовий ринок;
- В) ринок нерухомості;
- Г) інфраструктура товарного ринку.

8. Які суспільні потреби забезпечує інфраструктурна складова фінансів?

- А) потреби громадян;
- Б) світові господарські зв'язки;
- В) формування колективних страхових фондів на засадах солідарної відповідальності;
- Г) у цій сфері не відбувається ані процесів продукування фінансових ресурсів, ані процесів їх використання на конкретні потреби.

9. Залежно від структури економічної власності складовими ринкової інфраструктури є...

- А) банківські та страхові компанії, кредитно-ощадні установи;
- Б) маркетингові служби, управлінські структури на макрорівні;
- В) посередники, інвестори;
- Г) емітенти, торговці цінними паперами.

10. За структурою організаційно-економічних відносин до складових ринкової інфраструктури відносяться...

- А) банківські та страхові компанії, кредитно-ощадні установи;
- Б) первинний та вторинний ринок цінних паперів;
- В) маркетингові служби, управлінські структури на макрорівні;
- Г) держава, банківські установи, маркетингові служби.

11. У чому полягає головне суспільне призначення фінансів?

- А) у емісії продукції та цінних паперів;
- Б) розміщенні грошових коштів;
- В) в розподілі та перерозподілі коштів між державою та суспільством;
- Г) у створенні спільно з іншими складовими економічної інфраструктури належних передумов для відтворювального процесу.

12. Без чого не можливе суспільне відтворення в умовах ринкової економіки?

- А) фінансів;
- Б) інфраструктури;
- В) фінансових посередників;
- Г) емісії цінних паперів.

13. Які існують ринкові інфраструктурні підсистеми в економіці?

- А) суспільна, грошова, податкова;
- Б) політична, суспільна, банківська;
- В) банківська, фінансова, податкова, грошова;
- Г) фінансова, податкова, суспільна.

14. Яку роль відіграють фінанси стосовно економіки?

- А) забезпечувальну;
- Б) відтворювальну;
- В) контролюючу;
- Г) розподільчу.

15. В скількох вимірах може здійснюватися фінансова інфраструктура?

- А) 5;
- Б) 3;
- В) 2;
- Г) 4.

16. В якому вимірі фінансова інфраструктура являє собою сукупність сфер, ланок та окремих компонентів фінансової системи, за допомогою яких опосередковуються фінансові відносини, на основі використання яких відбувається рух грошових потоків і забезпечуються потреби суспільного відтворення ?

- А) внутрішньому;
- Б) зовнішньому;
- В) національному;
- Г) спільному.

17. У внутрішньому вимірі фінансова інфраструктура розглядається як...

- А) сукупність сфер, ланок та окремих компонентів фінансової системи, за допомогою яких опосередковуються фінансові відносини, на основі використання яких відбувається рух грошових потоків і забезпечуються потреби суспільного;
- Б) сукупність усіх компонентів фінансової системи;
- В) сукупність різних інституційних суб'єктів, які функціонують тільки на окремих ланках фінансової системи;
- Г) сукупність різних інституційних суб'єктів, що забезпечують функціонування фінансів як у цілому, так і стосовно окремих сфер і ланок фінансової системи.

18. Які сектори вирізняють в системі національних рахунків?

- А) нефінансові корпорації, фінансові корпорації, сектор загального державного управління, сектор домашніх господарств, сектор некомерційних організацій;
- Б) сектор економіки, сектор не фінансових корпорацій, юридичний сектор;
- В) фінансовий сектор, національний сектор, фінансові корпорації; сектор загального державного управління;
- Г) сектор домашніх господарств, сектор некомерційних організацій, юридичний сектор.

19. Операція з фінансовими активами, що здійснюються в інтересах третіх осіб за власний рахунок чи за рахунок цих осіб, а у випадках, передбачених законодавством, — і за рахунок залучених від інших осіб фінансових активів, з

метою отримання прибутку або збереження реальної вартості фінансових активів – це?

- А) фінансовий посередник;
- Б) фінансова послуга;
- В) система національних розрахунків;
- Г) операції з цінними паперами.

20. На які фінансові інфраструктури поділяється сфера ринку фінансових послуг?

- А) управлінська, виконавча, контролююча;
- Б) інституційна, зовнішня, внутрішня;
- В) управлінська, інституційна, обслуговуюча;
- Г) обслуговуюча, контролююча, управлінська.

21. Між ким встановлюються прямі взаємозв'язки на ринку цінних паперів?

- А) емітентом та фінансовим посередником;
- Б) емітентом та інвестором;
- В) інвестором та фінансовим посередником;
- Г) банківськими установами та інвестором.

22. Який ринок за своїм змістом найближче належить до фінансової інфраструктури?

- А) страховий ринок;
- Б) ринок цінних паперів;
- В) ринок фінансових послуг;
- Г) ринок нерухомості.

23. Який характер має фінансовий сектор?

- А) дуалістичний;
- Б) капіталістичний;
- В) реалістичний;
- Г) жорсткий.

24. До не інституційних посередників відносяться...?

- А) брокери, дилери, інвестори;
- Б) брокерські та дилерські контори;
- В) страхові, брокерські компанії;
- Г) інвестори, андерайтери, дилери.

25. Сукупність фінансових органів, на які покладені функції оперативного управління в сфері державних фінансів та регулятивної діяльності щодо інституцій фінансового та страхового ринків і ринку фінансових послуг, а також фінансові служби галузевих міністерств і відомств, підприємств, організацій та установ - це?

- А) управлінська фінансова інфраструктура;
- Б) інституційна фінансова інфраструктура;

- В) обслуговуюча фінансова інфраструктура;
- Г) фінансові інституції.

26. Сукупність фінансових інституцій, які функціонують на фінансовому ринку та ринку фінансових послуг, виконуючи функції щодо мобілізації, переміщення та інвестування ресурсів – це?

- А) управлінська фінансова інфраструктура;
- Б) інституційна фінансова інфраструктура;
- В) обслуговуюча фінансова інфраструктура;
- Г) фінансові інституції.

27. Основною фінансовою інституцією у сфері грошового ринку є..

- А) Державної казначейської служби;
- Б) комерційних банків;
- В) НБУ;
- Г) МФУ.

28. Акумуляція тимчасово вільних коштів юридичних і фізичних осіб; проведення безготівкових розрахунків; касове обслуговування готівкового обігу; кредитування – це функції...

- А) Державної казначейської служби;
- Б) комерційних банків;
- В) НБУ;
- Г) МФУ.

29. Яке наповнення відображає механізм її функціонування та являє собою сукупність фінансових інструментів, що використовуються суб'єктами організаційної інфраструктури у їх діяльності.

- А) інструментальне наповнення;
- Б) інституційне наповнення;
- В) документальне наповнення;
- Г) історичне наповнення.

30. Ощадні, інвестиційні, іпотечні та інші види банків – відносять до ...

- А) універсальних банків;
- Б) спеціалізованих банків;
- В) пара банків;
- Г) небанківських кредитних установ.

31. Які компанії функціонують у борговій сфері і займаються операціями з купівлі за відповідну плату боргів окремих суб'єктів?

- А) факторингові;
- Б) лізингові;
- В) страхові;
- Г) державні.

32. Лізингові компанії функціонують у галузі фінансового лізингу і виконують таку діяльність як...

А) займаються операціями з купівлі за відповідну плату боргів окремих суб'єктів;

Б) формують свої ресурси на основі пайових та інших внесків членів цих спілок, а також здійснюють мобілізацію коштів на депозитні вклади;

В) надання майна в оренду з умовою переходу його у власність лізингоодержувача після погашення фінансових зобов'язань;

Г) кредитування юридичних і фізичних осіб.

33. Які компанії укладають угоди страхування з юридичними та фізичними особами, приймають страхові внески (премії) й виплачують страхове відшкодування?

А) страхові компанії;

Б) лізингові компанії;

В) факторингові;

Г) державні.

34. Недержавні пенсійні фонди ...

А) укладають угоди страхування з юридичними та фізичними особами, приймають страхові внески (премії) й виплачують страхове;

Б) здійснюють кредитування юридичних і фізичних осіб;

В) функціонують в сфері соціального страхування і спільно з державним Пенсійним фондом формують систему пенсійного забезпечення

Г) формують свої ресурси на основі пайових та інших внесків членів цих спілок, а також здійснюють мобілізацію коштів на депозитні вклади.

35. Хто виступає фінансовими посередниками на ринку цінних паперів, мобілізуючи кошти розрізненних інвесторів та вкладаючи їх у відповідні інвестиції...

А) ІСІ;

Б) недержавні пенсійні фонди;

В) страхові компанії;

Г) факторингові компанії.

36. У яких формах можуть створюватися ІСІ в Україні?

А) тільки в пайових;

Б) корпоративних;

В) пайових та корпоративних;

Г) не існує форм.

37. Який інвестиційний фонд формується шляхом випуску інвестиційних сертифікатів і являє собою кошти, що належать інвесторам на правах спільної власності?

А) пайовий інвестиційний фонд;

- Б) корпоративний інвестиційний фонд;
- В) пайовий і корпоративний інвестиційний фонд;
- Г) не має вірної відповіді.

38. Який інвестиційний фонд, є юридичною особою у формі відкритого акціонерного товариства, формується на основі випуску простих іменних акцій?

- А) пайовий інвестиційний фонд;
- Б) корпоративний інвестиційний фонд;
- В) пайовий і корпоративний інвестиційний фонд;
- Г) структурований інвестиційний фонд.

39. Сукупність законів, що регулюють функціонування фінансових інститутів та інституцій – це

- А) інституційна складова;
- Б) законодавча база фінансової інфраструктури;
- В) політична складова;
- Г) економічна складова фінансової інфраструктури.

40. За терміном функціонування розрізняють такі інвестиційні фонди:

- А) диверсифіковані і не диверсифіковані;
- Б) строкові та безстрокові;
- В) відкриті, інтервальні і закриті;
- Г) відкриті та інтервальні.

41. Залежно від порядку здійснення діяльності виділяється такі типи інвестиційних фондів :

- А) відкриті, інтервальні і закриті;
- Б) строкові та інтервальні;
- В) строкові та безстрокові;
- Г) строкові та закриті.

42. Які інвестиційні фонди мають зобов'язані проводити викуп емітованих цінних паперів протягом обумовленого у проспекті емісії строку, але не рідше одного разу на рік?

- А) закриті фонди;
- Б) інтервальні фонди;
- В) строкові;
- Г) відкриті.

43. Які фонди на вимогу інвестора мають здійснювати викуп цінних паперів, емітованих ними чи компанією з управління активами?

- А) закриті фонди;
- Б) інтервальні фонди;
- В) строкові;
- Г) відкриті.

44. Які фонди утворюються на певний період, по закінченні якого вони ліквідуються чи реорганізуються?

- А) закриті фонди;
- Б) інтервальні фонди;
- В) строкові;
- Г) відкриті.

45. Які фонди характеризуються досить високою якістю своїх активів (відповідно до встановлених законодавством вимог)?

- А) диверсифіковані;
- Б) не диверсифіковані;
- В) інтервальні фонди;
- Г) закриті фонди.

46. Що являє собою організаційно оформлений, регулярно функціонуючий торговельний майданчик, на якому відбуваються операції купівлі-продажу цінних паперів та інших фінансових інструментів?

- А) фондова біржа;
- Б) недержавний пенсійний фонд;
- В) ІСІ;
- Г) страховий ринок.

47. Юридична особа, яка спеціалізується на наданні послуг з ведення реєстрів власників іменних цінних паперів, випущених у документарній формі – це?

- А) реєстратор;
- Б) депозитарії;
- В) рейтингові агенції;
- Г) консалтингові фірми.

48. Хто проводить оцінку та порівняльну характеристику окремих фінансових інституцій та інструментів, тобто дають можливість зорієнтуватися у безмежному просторі фінансової інформації і прийняти вірне інвестиційне рішення.

- А) реєстратор;
- Б) депозитарії;
- В) рейтингові агенції;
- Г) консалтингові фірми.

49. На скільки груп поділяються фінансові інструменти залежно від способу їх регламентування?

- А) дві;
- Б) три;
- В) вісім;
- Г) п'ять.

50. Які фінансові суб'єкти здійснюючи незалежний контроль, засвідчують правильність ведення бухгалтерського обліку і фінансової звітності...

- А) реєстратори;
- Б) депозитарії;
- В) рейтингові агенції;
- Г) аудиторські фірми.

6. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО КОНТРОЛЬНИХ ЗАХОДІВ

1. Сутність, призначення і роль фінансової інфраструктури.
2. Складові фінансової інфраструктури.
3. Інструментальне наповнення фінансової інфраструктури.
4. Сучасний стан та проблеми розвитку фінансової інфраструктури в Україні.
5. Державне регулювання розвитку фінансової інфраструктури в Україні.
6. Порівняти фінансову інфраструктуру України та інших країн світу.
7. Історія розвитку інфраструктури фінансового ринку України.
8. Поняття інфраструктури фінансового ринку та її склад.
9. Суб'єкти інфраструктури фінансового ринку, їх функції та операції.
10. Система професійної підготовки працівників суб'єктів інфраструктури фінансового ринку України.
11. Інституційний елемент інфраструктури фінансового ринку.
12. Стан розвитку та напрями вдосконалення інфраструктури фінансового ринку.
13. Вплив діяльності інститутів інфраструктури на ефективність операцій з фінансовими активами.
14. Основи діяльності небанківських фінансових установ.
15. Фінансове посередництво.
16. Причини розвитку спеціалізованих небанківських фінансово-кредитних установ.
17. Напрями діяльності сучасних спеціалізованих фінансово-кредитних установ.
18. Особливості небанківських фінансово-кредитних інститутів.
19. Посередницька діяльність спеціалізованих фінансово-кредитних установ.
20. Сучасна кредитно-фінансова система.
21. Особливості розвитку ринку недержавних пенсійних послуг.
22. Страхові організації.
23. Ознаки інституційних інвесторів.
24. Спеціалізовані фінансові компанії.
25. Особливості міжнародного лізингу.
26. Факторингові послуги.
27. Інвестиційні фонди нерухомості.
28. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб.
29. Надання гарантій домогосподарствам.
30. Фонд для компенсаційних виплат ФГВФО.
31. Закон про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб.
32. Динаміка залучених коштів від фізичних осіб банками України, що мають ліцензію.
33. Становлення діяльності Української міжбанківської валютної біржі.
34. Бюро кредитних історій.
35. Закон України «Про депозитарну систему України».
36. Центральний депозитарій цінних паперів.
37. Депозитарні установи.
38. НБУ.
39. Депозитарії-кореспонденти.
40. Фондові біржі.
41. Клірингові установи.
42. Розрахунковий центр з обслуговування договорів на фінансових ринках.
43. Емітенти.
44. Торговці цінними паперами.
45. Компанії з управління активами.
46. Цінні папери.
47. Проблеми функціонування брокерської і дилерської діяльності.
48. Торговці цінними паперами.

49. Динаміка кількості торговців цінними паперами в Україні.
50. Послуги сучасної брокерської компанії.
51. Новітні технології сфери біржової торгівлі.
52. Переваги і недоліки інтернет-трейдингу для індивідуальних інвесторів і професійних учасників біржового ринку.
53. Етапи розвитку он-лайн-брокериджу.
54. Посередницька діяльність на страховому ринку.
55. Світовий ринок консалтингових послуг.
56. Етапи становлення ринку консультаційних послуг.
57. Оцінка величини консалтингового сектору.
58. Сегментація ринку консалтингових послуг України.
59. Темпи розвитку ринку консалтингових послуг.
60. Менеджмент-консалтинг.
61. Консалтинг у сфері малого і середнього бізнесу.
62. Юридичні консалтингові послуги.
63. Компанії з управління персоналом.
64. Сегментація європейського ринку консалтингу.
65. Особливості розвитку ринку аудиторських послуг в Україні.
66. Ключова роль рейтингових агентств.
67. Рейтинг, як визначальний критерій боргових цінних паперів.
68. Інвестиційний рейтинг за Національною шкалою.
69. Рейтингування у сфері банківського сектору.
70. Використання рейтингових оцінок банків.
71. Ринок рейтингових оцінок в Україні.
72. Регулювання рейтингових агентств та їх незалежність.
73. Процедура рейтингування.
74. Рейтинг на основі аналізу.
75. Рейтинг на основі моделі.
76. Повноваження НКЦПФР щодо рейтингових агентств.
77. Обовязкове визначення рейтингової оцінки законодавством.
78. Міжнародні рейтингові агентства.
79. Аналіз типів рейтингів.
80. Діючі рейтинги уповноважених рейтингових агентств.
81. Типи рейтингів, що надаються українськими рейтинговими агентствами.
82. Регулювання питань рейтингування в Європейському союзі.
83. Допоміжні послуги рейтингових агентств.
84. Кредитні рейтингові агентства.
85. Групи рейтингів, що надаються уповноваженими рейтинговими агентствами ЄС.
86. Методика оцінки кредитного рейтингу.
87. Політичний ризик і ризик країни в процесі надання рейтингу підприємству.
88. Аспекти бізнес ризиків.
89. Кількісні показники для оцінки бізнес-ризиків.
90. Рейтинг інфраструктури ринку.
91. Рейтинг центрального депозитарію.
92. Ризики і фактори, що впливають на рейтинг інфраструктури капіталу.
93. Міжнародні рейтингові агентства, що спеціалізуються на наданні публічних і конфіденційних рейтингів інфраструктурних інститутів ринку капіталу різних країн.
94. Ключові ризики аналізу інфраструктури ринку капіталів.
95. Вагові коефіцієнти ризиків у визначенні рейтингу центрального депозитарію.

7. ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ

Загальний розподіл балів, які здобувач вищої освіти може отримати в межах 100-бальної системи оцінювання за навчальну дисципліну «Фінансова інфраструктура» представлено в таблиці 7.1 (денна форма навчання) та таблиці 7.2 (заочна форма навчання).

Таблиця 7.1

Розподіл балів з навчальної дисципліни «ФІНАНСОВА ІНФРАСТРУКТУРА» Денна форма навчання

Модулі	Модуль 1 - 19 балів					Контрольний захід №1	Екзамен - 50 балів	Загальна оцінка з курсу = 50 балів + 50 балів = 100 балів	
Загальна кількість балів за модулем №1	9								10
Теми	Т.1	Т.2	Т.3						
Відповідь на семінарському занятті	3	3	3						
Самостійна робота	Оцінювання самостійної роботи здійснюється під час семінарських занять та написання контрольної роботи								
Модулі	Модуль 2 - 31 бал					Контрольний захід №2			
Загальна кількість балів за модулем №2	21								10
Теми	Т.4	Т.5	Т.6	Т.7	Т.8				
Відповідь на семінарських заняттях	3	3	3	3	3				
Самостійна робота	Оцінювання самостійної роботи здійснюється під час семінарських занять та написання контрольної роботи								
Індивідуальна робота	1								
Підсумковий тестовий контроль на платформі дистанційного навчання MOODLE	5								

Таблиця 7.2

Розподіл балів з навчальної дисципліни «ФІНАНСОВА ІНФРАСТРУКТУРА» Заочна форма навчання

Модулі	Модуль 1 - 19 балів					Контрольний захід №1	Екзамен - 50 балів	Загальна оцінка з курсу = 50 балів + 50 балів = 100 балів	
Загальна кількість балів за модулем №1	9								10
Теми	Т.1	Т.2	Т.3						
Відповідь на семінарському занятті	-	9	-						
Самостійна робота	Оцінювання самостійної роботи здійснюється під час семінарських занять та написання контрольної роботи								
Модулі	Модуль 2 - 31 бал					Контрольний захід №2			
Загальна кількість балів за модулем №2	21								10
Теми	Т.4	Т.5	Т.6	Т.7	Т.8				
Відповідь на семінарських заняттях	-	9	-	-	-				
Самостійна робота	Оцінювання самостійної роботи здійснюється під час семінарських занять та написання контрольної роботи								
Індивідуальна робота	7								
Підсумковий тестовий контроль на платформі дистанційного навчання MOODLE	5								

Критерії оцінювання самостійної роботи.

Самостійна робота здобувачів вищої освіти полягає в опрацюванні проблемних теоретичних та практичних питань. Виконання самостійної роботи оцінюється під час проведення

семінарського заняття у вигляді опитування в тому числі за питаннями, які виносяться на самостійну роботу.

Критерії оцінювання індивідуальної роботи.

В рамках вивчення навчальної дисципліни «Фінансова інфраструктура» здобувачами вищої освіти передбачається виконання індивідуальної роботи.

Індивідуальна робота проводиться у формі підготовки презентацій результатів наукових досліджень з обраної тематики. Індивідуальна робота оцінюється від 0 до 7 балів для здобувачів заочної форми навчання, для здобувачів денної форми навчання від 0 до 1 балу.

Таблиця 4.8

Критерії оцінювання індивідуальної роботи

Кількість балів (денна / заочна форма)	Критерії оцінювання
1 / 6-7	У повному обсязі тематику розкрито. При цьому використано актуальну наукову термінологію, належним чином обґрунтовано думки та зроблено узагальнені підсумки.
0,75 / 4-5	В основному розкрито зміст питань. Проте, при висвітленні деяких питань не вистачало достатньої аргументації, допускалися при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.
0,5 / 2-3	Фрагментарне висвітлення питання (без аргументації й обґрунтування, підсумків), присутні неточності та помилки.
0,25 / 1	Неправильна відповідь, допущено істотні помилки, оперування неактуальною інформацією.
0	Роботу не виконано.

Підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти здійснюється за результатами поточного контролю (від 0 до 50 балів) та екзамену (від 0 до 50 балів). Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання є отримання не менше 25 балів за поточний контроль та 25 балів за підсумковий контроль.

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Лактіонова О. А. Гнучкість фінансової системи: методологія, оцінка та вектори забезпечення: монографія. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2016. 400 с.
2. Про фінансові послуги та державне регулювання ринку фінансових послуг : Закон України № 2664-III від 12 липня 2001 року. URL: <http://nnzakon4.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>.
3. Регулятивний потенціал фінансового ринку в умовах глобальних викликів : монографія; за заг. ред. д.е.н., професора С. В. Онишко. Ірпінь : Видавництво Національного університету ДПС України, 2016.
4. Рекуненко І. І. Інфраструктура фінансового ринку України: сучасний стан та перспективи розвитку: монографія. Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2013. 411с.
5. Фінансова інфраструктура України: стан, проблеми та перспективи розвитку : монографія / В. Опарін, В. Федосов, С. Львовчкін та ін. ; за заг ред. В. Опаріна, В. Федосова. Київ: КНЕУ, 2016. С. 52–53.
6. Чуницька І. І. Фінансовий ринок України: розбудова інфраструктурної компоненти : монографія. Ірпінь, 2017. 332 с.

Допоміжна:

7. Гарбар Ж. В., Степанкевич Н. С. Трансформація інфраструктури фондового ринку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 17. С. 11-17
8. Міщенко А.С., Дегтярьова Н.В. Трансформації в інфраструктурі фондового ринку України. *Інтелект XXI*. 2020. №3. С. 49-53
9. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 28 квітн. 2020 року №361-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/79-20>
10. Чуницька І. І. Детермінанти методологічного забезпечення стратегічних напрямів розвитку фінансового ринку у контексті актуальних потреб сучасності. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 6. С. 18–21.
11. Чуницька І. І. Розвиток організаційної складової інфраструктурного потенціалу фінансового ринку. *Економіка і держава*. 2014. № 11. С. 32–35.
12. Чуницька І. І. Стратегічна траєкторія розвитку фінансового ринку у форматі взаємодії складових його інфраструктурного потенціалу. *Бізнес інформ*. 2018. № 6.
13. Шолойко А. С. Інфраструктура страхового ринку України: монографія. Київ: Логос, 2019. 408 с.

Міжнародні видання:

14. Chunitskaia I. I. The Role of Exchange Activity in Infrastructural Capacity Financial Market of Ukraine Implementation. *Independent Auditor*. 2016. №17 (III). С.43-47.
15. Buhr W. What is infrastructure? *Volkswirtschaftliche Diskussionsbeiträge*. 2013. №107-03. P. 1-32. URL: <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/83199/1/107-03.pdf>.
16. World Development Report, 2018. URL: <http://www.worldbank.org/en/publication/wdr2018>
17. Ivashkiv I., Korol S. and others. Strategies, models and technologies of economic systems management in the context of international economic integration: collective monograph. Riga (Latvia), 2020. 296 p.
18. The Global Financial Centres Index, September 2017. URL: https://www.longfinance.net/media/documents/gfci_22.pdf.
19. EU Banking Structures. (2017). ECB.int. Retrieved May 30, 2018. URL: <https://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2017/html/ecb.pr170530.en.html>.

Інформаційні ресурси ІНТЕРНЕТ:

20. Federal Department of Justice and Police (Money Laundering Reporting Office Switzerland). URL: [http:// www.ejpd.admin.ch](http://www.ejpd.admin.ch).

21. The Federal Reserve System (FRS). URL: <http://www.federalreserve.gov>.
22. The Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD). URL: <http://www.oecd.org>.
23. The World Economic Forum. URL: www.welforum.org.
24. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
25. Офіційний сайт Журналу про страхування в Україні «Фориншурер». URL: <https://forinsurer.com/stat>
26. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <http://www.minfin.gov.ua/>
27. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <http://www.bank.gov.ua>.
28. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. URL: <http://nssmc.gov.ua>
29. Офіційний сайт Української асоціації інвестиційного бізнесу. URL: www.uaib.com.ua
30. Офіційний сайт Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. URL: www.fg.org.ua